

Occupy Wall Street. (2011) Erişim adresi: <<http://occupywallst.org/>> [son erişim tarihi: 25 Şubat 2012].

Tomalaplaza.net. (2011a) Actas de #acamandasol. Erişim adresi: <<http://actasmadrid.tomalaplaza.net/>> [son erişim tarihi: 25 Şubat 2012].

Tomalaplaza.net. (2011b) Grupo Pensamiento. Erişim adresi: <<http://madrid.tomalaplaza.net/category/grupos-de-trabajo/pensamiento/>> [son erişim tarihi: 25 Şubat 2012].

CASTELLS Manuel, İsyancı ve
Umutsuzlar, İnternet çağında
Toplumsal Hareketler Koş
Üniversitesi Yay., s- 141-188

Occupy Wall Street: Yeryüzü Tuzunun Hasadı

Öfke, Kasırga, Kıvılcım

Havada öfke kokusu vardı. Başta birden bire emlak piyasası çöktü. Yüz binlerce kişi evini kaybetti, milyonlarca insan uğruna hayatını verdiği varlıkların büyük bir bölümünden oldu. Sonra finans sistemi, yöneticilerinin spekülatyonları ve ağızlılığı yüzünden çöküşün eşğine geldi. Onlara yardım eli uzatıldı. Vergi ödeyenlerin parasıyla. Berbat performanslarını ödüllendiren milyonerlik ikramiyelerini almayı da unutmadılar. Ayakta kalan finans şirketleri kredi vermeyi kestiler, böylece binlerce şirket kapandı, milyonlarca iş imkânı son buldu, maaşlarda büyük düşüşler oldu. Hiç kimse sorumlu tutulmadı. İki siyasi parti de finans sisteminin kurtarılmasına öncelik verdi. Obama krizin vahameti altında ezilmişti, seçim kampanyasında verdiği sözlerin çoğunu hemen bir kenara bıraktı; Amerikan demokrasisini yeniden canlandırarak şekilde siyasete yenisinden giren genç bir kuşağa görülmedik bir umut veren bir kampanya olmuştu oysa ki. Daha zor günler geliyordu, sonbahar. İnsanların cesareti kırılmıştı, öfkelenmişlerdi. Bazıları öfkelerini sayılarla ifade etmeye başlamıştı. En üst yüzde 1'lik kesimde yer alan Amerikalıların ABD'nin gelirindeki payı 1976'da yüzde 9 iken, 2007'de yüzde 23,5'e yükselmışti, 1998 ile 2008 arasında kümülatif verimlilik artışı yüzde 30'a ulaşmıştı, ama reel ücretler bu on yıl içinde sadece yüzde 2 artmıştı. Finans sektörü verimlilik artışlarının büyük bölümünü kapmıştı; bu sektörün kâr payı 1980'lerde yüzde 10 iken, 2007'de yüzde 40'a ulaşmıştı; hisselerinin değeri de işgücünün sadece yüzde 3'ini istihdam etmesine rağmen yüzde 6'dan yüzde 23'e çıkmıştı. Aslına bakılırsa en tepede yer alan yüzde 1'lik kesim,

bu dönem zarfında ekonomik büyümenin yüzde 58'ini sahiplenmişti. Krizden önceki on yıl içinde saatlik reel ücretler yüzde 2 artarken, en zengin yüzde 5'lik kesimin geliri yüzde 42 artmıştı. 1980'de bir CEO'nun maaşı ortalama bir işçi maaşının 50 katına eşitti, 2010'daysa 350 katına. Bunlar artık soyut kişiler de değildi: Madoff, Wagoner, Nardelli, Pandit, Lewis, Sullivan'dı. İnsanların acılarını rasyonelize eden ve insanların hayatlarını kurtarmak için finans dünyasını kurtarmak gerektiğinden bahseden siyasetçiler ve hükümet yetkilileriyle (Bush, Paulsen, Summers, Bernanke, Geithner ve evet, Obama) hemhal oldular. Ayrıca Cumhuriyetçi Parti, toplumun refah seviyesini iyileştirme konusunda hükümetin faal bir rol oynaması gerektiğini savunan popüler bir başkanı koluğundan indirmek için intikamcı bir saldırıya girişti. Bu intiharsı stratejinin seçim başarısı, Cumhuriyetçilerin hâkim olduğu Kongre'nin reform girişimlerinin çoğunu engellemesini, böylece krizi ağırlaştırmasını ve toplumsal bedelini arttırmasını mümkün kıldı. Halkın öfkesinin ilk ifadesi, genel olarak hükümete, özel olarak da Obama'ya karşı öfkeli bir muhalefet çeşitliliğinin seferber olmasını sağlayacak bir kanal sunan bir popülizm ve özgürlükçülük karışımı olan Çay Partisi'nin yükselmesi oldu. Ne var ki başka şirketlerin yanı sıra Koch Industries'den de para aldığı, seçim sürecinin son aşamasında feda edilecek firmına birlikleri olarak Cumhuriyetçi Partinin sağcı kesimleri tarafından ele geçirildiği anlaşıldığında, katılımcıların birçoğunun gözünde cazibesini yitirdi. Koyu Çay Partililer manipüle edilen bir davanın militanları haline geldiler: Hükümetin gidişatını bozmak, böylece şirketlerin elini rahatlatmak. Bütün ülkede bir ümitsizlik havası esiyordu. Sonra kasırga koştı.

Tahrir Meydanı'ndan gelmişti bu kasırga, çoğu Amerikalı için Orta-doğu denince akla sadece petrol ve İsrail'in geldiği düşünülürse tarihin bir cilvesiydi bu. Ne var ki insanların her tür engele rağmen, bedeli ne olursa olsun diktatörlükleri devirmedeki kararlılığının görüntüleri ve sesleri en azından bazı eylemci çevrelerinde halk iktidarına duyulan inancı tazeledi. Arap isyanlarının yankısı, Avrupa'dan, özellikle de İspanya'dan gelen, reel demokrasi talebini iletletmenin bir yolu olarak doğrudan demokrasi pratiğine dayalı yeni seferberlik ve örgütlenme biçimleri öneren haberlerle güçlendi. İnternette canlı bağlantının sağlandığı bir dünyada

iplilli yurttaşlar özdeşlik kurabilecekleri mücadeleler ve projelerden hemen haberdar olabiliyorlardı.

Obama'nın seçim kampanyası gerçek değişim imkânına inanan binlerce kişi üzerinde bir iz bırakmış, internet ağları mahallelerde, oturma odalarında yüz yüze buluşan insanları isyancı bir siyasi hareket oluşturmak üzere birleştirdiği ölçüde kritik önem kazanmıştı. Umuttan ilham, İnternette güç alan bu yepyeni siyaset biçiminin gücünü *Communication Power* adlı kitabımda belgeledim (2009).¹

Birçok eski Obamacı, hak müzakereleri için Wisconsin kampanyası geçişvesinde seferber olmuş kamu sektörü sendikaları da dahil olmak üzere, epey zamandır sosyal adaletsizliğe karşı verilen mücadelelerin ön saflarında yer almış binlerce insanla birlikte Yunanistan'da krize karşı yapılan gösterileri ve #spanishrevolution etrafında dönen tartışmaları izliyordu. Bazıları Avrupa'ya gitti. Kampları gördüler, genel meclislere katıldılar, yeni bir akıl yürütme ve karar oluşturma biçimini tecrübe ettiler, Atlantik'in iki yakasında meclislerin başı çektiği hareketlerin tarihsel geleneğiyle fiilen bağlantı kurdular. "Küresel Değişim için Birlik" sloganı altında 15 Ekim 2011'de küresel bir gösteri düzenlenmesi çağrısının tartışıldığı ve kararlaştırıldığı toplantılara katıldılar. Böylece 2011 yazında küresel umut ağları ABD'ye doğru yayılmış oldu. Sonra kıvılcım çaktı.

13 Temmuz 2011'de Vancouver merkezli kültürel eleştiri dergisi *Adbusters*, blogunda şu çağrıyla yayımlandı:

#occupywallstreet

Bir Tahrir anına hazır mısınız? 17 Eylül'de aşağı Manhattan'a akın, çadırlar, mutfaklar, barışçı barikatlar kurun ve Wall Street'i işgal edin.

Çağrılarını şöyle ayrıntılandırıyorlardı:

Şu sıralarda dünya çapında devrimci taktiklerde geleceğe gayet uygun düşün bir değişim yaşıyor. Bu yeni taktiğin ruhu, İspanya'daki kamplarla Tahrir'in kaynaşmasından ortaya çıkıyor.

Bu yeni formülün güzelliği... pragmatik yalınlığında yatıyor: Çeşitli fiziksel toplantılarda ve sanal halk meclislerinde birbirimizle konuşuyoruz. Talebimizin ne olacağı konusunda anlaşılıyor, hayal gücünü uyandıracak ve ulaşırsa bizi geleceğin radikal demokrasisine doğru taşıyacak bir talep bu... Sonra dışarı çıkıyoruz ve sembolik anlamı olan bir meydana işgal ediyoruz, sonra da talebimiz gerçekleşsin diye kıçımızı yere koyuyoruz. Doğmakta olan bu stratejiyi demokrasimizin en büyük yozlaştırıcısına karşı kullanmanın vakti geldi: Wall Street'e, Amerika'nın finansal Gommorra'sına karşı.

17 Eylül'de 20.000 kişinin aşağı Manhattan'a aktığını, çadırlar, mutfaklar, barişçi barikatlar kurduğunu ve birkaç aylığına Wall Street'i işgal ettiğini görmek istiyoruz. Oraya ulaşır ulaşmaz tek yalın talebimizi bir sesler çoğulluğuyla hiç durmaksızın tekratlayacağız... Bu örneği izleyelim, bizlerin bu karmaşıklıktan uzak talebi nedir?... Amerikan siyasi müessesesinin bugün demokrasi denmeye layık olmamasının kalbinde yatan taleptir: Barack Obama'nın, paranın Washington'daki temsilcilerimiz üzerindeki etkisine son vermekle görevli bir Başkanlık Komisyonu kurmasını talep ediyoruz. KORPORATOKRASI DEĞİL DEMOKRASI vakti, demokrasi olmazsa sonumuz felaket.

Bu talep, mevcut ulusal ruh halini yakalıyormuş gibi görünüyor, çünkü Washington'daki yozlaşmayı temizlemek, sağcı olsun solcu olsun bütün Amerikalıların özledikleri ve arkasında durabilecekleri bir şey... Bu, Amerika'da yepyeni bir toplumsal dinamizmin başlangıcı olabilir, Çay Partisi hareketinin bir adım ötesine geçebilir, mevcut iktidar yapısı tarafından çaresizliğe sürüklenmek yerine biz insanlar, halk, Amerika'nın dünyanın dört bir yanındaki 1000 askeri üssünden yarısının kapatılmasından tutun Glass-Steagall Yasası'nın yeniden yürürlüğe sokulmasına ya da üç haradan sonra şirket suçlarından yargılanmaya kadar ne istesek almaya başlayabiliriz. Tek bir basit talep (parayı siyasetten ayıracak bir başkanlık komisyonu) yeni bir Amerika'nın gündemini belirlemeye başlıyoruz. Bir yorum gönderin ve her birimizin tek bir talepte uzlaşmasına katkıda bulunun. Sonra cesaretimizi toplayalım, çadırlarımızı alalım ve 17 Eylül'de nöbet tutmak üzere Wall Street'in yolunu tutalım. Yabani, Culture Jammers karargâhı için.

Beş yılın tarih sembolikti: 17 Eylül Amerikan Anayasası'nın imzalanmasının yıl dönümüydü, geçti bunu bilen pek az kişi vardı. Bu yüzden de ilk baştaki işgal çağrısı siyasi sistemin gücünden bağımsız kılarak demokrasiyi yenilemeyi amaçlıyordu. Hiç kuşku yok ki işgal hareketinin köklerinde başka ağlar ve gruplar da yer alıyordu; hareketin içindeki bazı gruplar ilk çağrının *Adbusters*'a atfedilmesine içerlemişti. Örneğin bir web sitesi etrafında örgütlenmiş eylemciler ağı olan AmpedStatus'unca bir süredir ABD ekonomisinin finansal yıkımı üzerine analizler ve bilgiler yayınlıyordu. 15 Şubat 2010'da David DeGraw Amerika'daki kriz üzerine altı yazılık bir yazı dizisinin ilk bölümünü yayımladı; ilk cümlede "Amerikalıların yüzde 99'unun seferber olmasının, sağduyulu siyasi reformlara doğru girişkençe iletlemezinin vakti gelmiştir," deniyordu.² AmpedStatus'un web sitesi gizemli saldırganlar tarafından tekrar tekrar siber saldırılara uğradı. Anonymous imdada yetişti, web sitesi ve ardındaki ağ ayakta kaldı, yüzde 99 adlı bir hareket başlattı, "Empire State İsyanı" planladı, Wall Street'in işgali çağrısında bulundu. Anonymous içindeki bir alt grup da AmpedStatus'la güç birliği yaparak AmpedStatus'un sosyal ağında sunulan A99 adlı bir platform kurdu. Anonymous, 23 Mart 2011'de Arap dünyasındaki benzer çağrılarının ardından bir Öfke Günü çağrısında bulundu. A99 koalisyonu 14 Haziran'da Wall Street'in iki blok ötesindeki Liberty Park'ı (daha sonra Zuccotti Park adı verildi) işgal etme çağrısında bulundu, ama bu çağrı başarıya ulaşamadı. Koalisyon ayrıca Bloombergville olarak bilinen bir kamp kurup bütçe kesintilerini protesto eden bir grup New Yorklu eylemciyle bir araya geldi. Bu eylemci ağları evrilererek New York City Genel Meclisi'ni kurdular, protestolarını taban seferberliği ve topluluk temelli örgütlenme üzerine inşa etmeye başladılar. İşte *Adbusters*, New York'taki bu coşkun eylemcilik bağlamında 17 Eylül'de işgal çağrısında bulundu. Geçmişten gelen ağların hiçbirini çağrıya katılmakta, işgale birlikte hazırlanmakta herhangi bir sakınca görmedi. Böyle bir bağlamda bu işin babası kim sorusu, işbirliğine dayalı, merkezsiz bir hareketin ruhuna ters düşerdi; bu yüzden de herkes insanları "ekonomik zorbalık sistemine karşı şiddet dışı bir biçimde isyan etmeye" ve 17 Eylül'de Wall Street'e gelmeye çağırdı. O gün yaklaşık 1.000 kişi geldi, Wall Street'te gösteri yaptı ve Zuccotti Park'ı işgal etti. Bu kıvılcım bir yangını başlatacağı.

Çayır Alev Alınca

17 Eylül'deki Wall Street gösterisi, ardından Zuccotti Park'ın işgal edilmesi sonrasında New York'ta polislin birkaç gerekçeyle yüzlerce kişiyi tutuklamasına rağmen birçok gösteri düzenlendi. Polis baskıya ne kadar fazla başvurursa, YouTube'da bu eylemlere ilgili yayınlanan görüntüler protestocuları o kadar seferber ediyordu. Birçok mahalleden, işgalcilerle dayanışma gelmeye başlamıştı. Anonymous, gösteriye katılan genç kadınların üstüne hiçbir gerekçe olmaksızın göz yaşartıcı gaz sıkılan New York Emniyetinde görevli polis memurunun ismini yayınladı. 27 Eylül'de işgal kampının Genel Meclisi'nde 2000 kişi toplandı, New York Belediye Meclisi üyesi Charles Barron, Cornel West ve diğerleri gibi entelektüeller mecliste konuşmalar yaptılar, tıpkı Michael Moore'un bundan iki gün önce yaptığı gibi. Amerika Nakliye İşçileri Sendikasının New York şubesi, yapılan oylamada hareketi destekleme ve gösterilere katılma kararı aldı. AFL-CIO da hareketi desteklediğini açıkladı ve üyelerini gösterilere katılmaya çağırdı. 1 Ekim'de 5.000 kişi Brooklyn Köprüsü'ne çıktı, polis köprüünün üzerinde bir tuzak kurup 700'ü aşkın göstericiyi tutukladı. Buna cevaben 5 Ekim'de Occupy Wall Street'in işçi sendikalarıyla birlikte yaptığı bir çağrıya cevaben, 15.000 kişi aşağı Manhattan'da Foley Meydanı'ndan Zuccotti Park'a yürüdü. İşgal hareketi toplanıyordu. Görüntüler ve haberlerin internette yayılmasıyla birlikte ekim ayının ilk günlerinde başka birçok kentte işgaller kendiliğinden başladı: Chicago, Boston, Washington DC, San Francisco, Oakland, Los Angeles, Atlanta, Fort Lauderdale, Tampa, Houston, Austin, Philadelphia, New Orleans, Cleveland, Las Vegas, Jersey City, Hartford, Salt Lake City, Cincinnati, Seattle... sayılamayacak kadar çok kasaba ve mahallenin yanı sıra Beyaz Saray'ın hemen önünde bile gösteriler yapıldı. 1 ve 2 numaralı haritalarda işgal hareketinin hızı ve yayılışı görülmektedir. Ayrıca haritalarda sunulan veriler eksiktir, zira işgalle ilgili güvenilir, birleşik bir veritabanı yoktur; öte yandan occupy.net web sitesinin directory bölümünü hazırlayan eylemciler bu amaca ulaşma yolunda epeyce ilerleme kaydetmiştir. Bu arada ABD'nin dört yanında düzenlenen gösterilerin sayısının 600'ün üzerinde olduğu tahmininde bulunulabilir. Örneğin California Riverside Üniversitesinde Christopher Chase-Dunn başkanlığındaki bir ekibin ger-

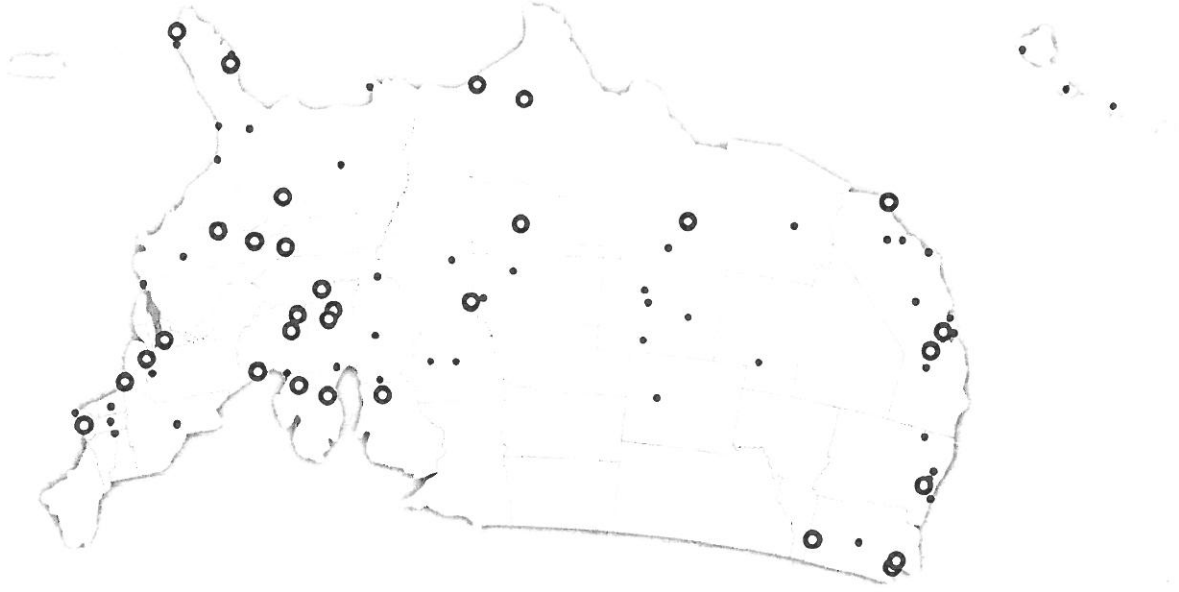
çekleştirdiği bir araştırmaya göre California'daki 482 kasabadan 143'ünün Facebook'ta bir Occupy grubu vardır, bu da genellikle bu kasabalarda işgal edilmiş bir mekânın bulunduğu gösteriyor.³ İşgal kamplarının hepsi daimi değildir: Birçoğu meclisler ve çalışma gruplarının bir araya geldiği gündelik toplanmalardır. Örneğin, Ohio'da Occupy Youngstown meseleleri tartışmak, Facebook sayfasında yayın yapmak üzere her hafta düzenli olarak toplanıyordu; hareketin mensupları geceyi evlerinde geçiriyorlardı. Başka bir deyişle protesto ve işgal biçimlerinde hatırı sayılır bir çeşitlilik söz konusuydu. Ama açık olan şey, hareketin ülke coğrafyasının tamamına hızla yayılmış olmasıdır: Oregon'da nüfusu 430 olan Mosier bir işgal eyleminin gözlendiği herhalde en küçük kasabadır; her eyalette işgal edilmiş en az bir yer vardı. İşgal yapması en son beklenen yer olan Kuzey Dakota'da bile.

İşgal ateşinin Amerikan çayırına hızla yayılması çok anlamlıdır. Ülke çapında nüfusun çoğunluğunun ve genel olarak toplumun hissettiği öfkeye kök salmış protestonun derinliğini ve kendiliğindenliğini göstermiştir. Ayrıca ekonomiye ve siyasi oluşuma karşı genel bir güvensizlik krizinin ortasında birçok kişinin derinleri dile getirme ve alternatifleri tartışma fırsatını yakaladığını göstermektedir. Bu bir kampüs isyanı ya da közmopolit bir karşı kültür değildi. Son derece büyük bir çeşitlilik gösteren çok kültürlü bir toplumda ne kadar fazla ses mevcutsa, o kadar fazla ses tarafından dile getirilmiştir.

Peki bu işgalciler kimlerdi? Aslına bakılırsa harekete katılanlar arasında toplumsal ve siyasal bakımdan epeyce büyük bir çeşitlilik söz konusuydu. Kamplarda tam zamanlı bulunmaktan tutun meclislere, gösterilere ya da protestolara katılmaya kadar harekete katılım düzeyine bağlı olarak da büyük bir farklılık gözleniyordu. Bu satırlar yazıldığı sırada devam etmekte olan veri toplama çabalarından alınmış bazı ön verileri kullanma venilir görünen bir veri kaynağından alınmış bazı ön verileri kullanma imkânı buldum: MIT'den Sasha Constanza-Chock ve ülke çapındaki işgal eylemcilerinin kurduğu Occupy Research Network'un⁴ gerçekleştirdiği online araştırmaya başvurdum. Constanza-Chock'un verilerini Baruch College'dan Hector Cordero-Guzman'ın OccupyWallSt.org'un ziyaretçilerine ilişkin temsil niteliği taşımayan örneklemeden elde ettiği bulgularla

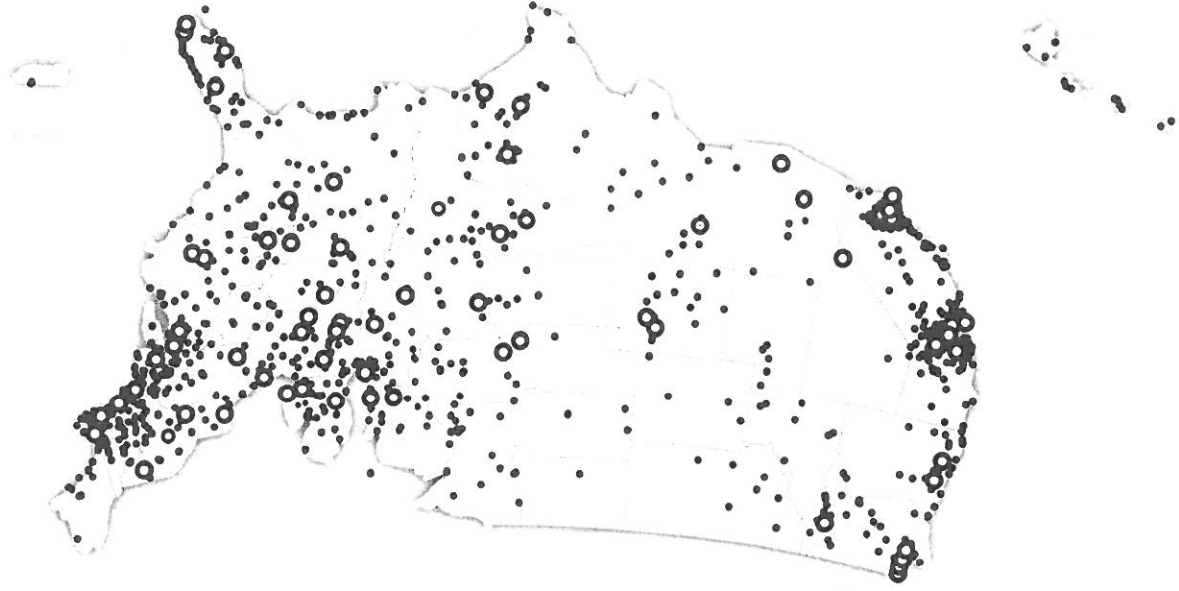
İŞGALLERİN ABD'DE YAYILMASI, 17 EYLÜL-9 EKİM 2011

Aşağıdaki harita 9 Ekim 2011 itibarıyla başlayan işgallerin yerlerini gösteriyor. Hareketin 17 Eylül 2011'de New York'taki ilk kıvılcımından ardından hızla yayıldığını ortaya koyuyor. Büyük çempler geniş çaplı işgaller, gösteriler, tutuklamalar veya online etkinliklerden anlaşıldığı üzere özellikle faal yerleri simgeliyor. Haritanın tam anlamıyla kapsamlı olması imkânsız olsa da mevcut bilgilere dayanarak olabildiğince kapsayıcı ve doğru olması amaçlanmıştır. Harita, Facebook API, basında çıkan haberler, Chase Dunn ve Curran-Strange'in (2011) hazırladığı listeler, collectivedisorder.com ve occupyist.org, occupywallstreetevents.com ve özellikle de en kapsamlı kent listesini içeren directory.occupy.net'ten alınan verilerin karşılaştırılmasıyla hazırlanmıştır. Veriler Lana Swartz tarafından toplanıp işlenmiştir.

ABD'DE İŞGAL HAREKETİNİN COĞRAFYASI

Aşağıdaki harita 50 eyalet ve Puerto Rico'da 1000'i aşkın kent ve kasabadaki işgal hareketiyle ilgili faaliyetlerin yerlerini gösteriyor. Hareketin ülkenin tamamına derinden nüfuz ettiğini sergiliyor. Büyük çempler geniş kapsamlı işgaller, gösteriler, tutuklamalar veya online faaliyetlerin de ortaya koyduğu kom ve özellikle de en kapsamlı kent listesini içeren directory.occupy.net'ten alınan verilerin karşılaştırılmasıyla hazırlanmıştır. Veriler Lana Swartz tarafından toplanıp işlenmiştir.

karşılaştırdım.⁵ Bu araştırmalara ve hareketin katılımcılarıyla ilgili kişisel gözlemlerime dayanarak, çoğu kampın tam zamanlı katılımcılarının çoğunluğunun 20-40 yaş grubundan genç profesyoneller ile öğrenciler olduğunu, kadınların oranının erkeklerle göre biraz daha yüksek olduğunu söyleyebilirim. Bu çoğunluğun yaklaşık yatsınının tam zamanlı bir işi vardı, önemli sayıda katılımcı işsizdi ya da vasıflarının altında istihdam ediliyor, geçici bir işte ya da yarı zamanlı çalışıyordu. Bu çoğunluğun gelir düzeyi Amerikalıların ortalama gelir düzeyine yakınmış gibi görünüyordu. Bu çoğunluk eğitimli bir gruptu, yarı üniversite mezunuydu, bir kısmı da bir yüksek okul bitirmişti. Dolayısıyla başka ülkelerdeki benzer hareketlerde olduğu gibi, Occupy hareketinin katılımcıları mevcut ekonomik durumda mesleki beklentileri sınırlı olan nispeten genç, eğitimli insanlarmış gibi görünüyordu. Büyük bir çoğunluğu beyazdı; önemli bir yüzdesi Afrika kökenli Amerikalılar olmak üzere bir azınlık varlığı da söz konusuydu (ki bu grup genellikle hareket içinde kendi aralarında toplanıyorlardı.) Ne var ki işgalcilerin sadece beşte biri kamplarda geceledi. Büyük çoğunluk sadece gündelik faaliyetlere katıldı, dörtte üçlük bir kesimse gösterilerde yer aldı. Dolayısıyla hareketin çeşitliliğini anlayabilmek için faaliyetlerde yer alan başka çıkar sahiplerini, özellikle de orta yaşlı sendika mensuplarını, onların yanı sıra bazıları işsiz olup ekonomik resesyona ağırlığını hayatlarında hisseden ellili yaşlarındaki işçi sınıfı mensuplarını da hesaba katmamız gerekir. Kamplarda ve hareketin ön saflarında çok sayıda emektar yer alıyordu. İşgaller uzarken, işgal edilen çoğu yer evsiz cenneti haline geldi; evsizler buralarda yiyecek ve barınak buluyor, koruma altında oluyordu. Ama toplumsal bakımdan yüksek bir görünürlükleri olsa da işgalciler arasındaki oranları sınırlıydı. İşgalciler arasında genellikle evsizlerin varlığının nasıl ele alınacağına ilişkin sık sık gerilim yaşıyor; öte yandan evsizlere karşı toplumun geneline nüfuz etmiş olan türden önyargıları yeniden üretmek onlara ideolojik olarak yanlış görünüyordu.

İşgalciler arasındaki çeşitlilik ideolojik ve siyasi tercihler bakımından çok daha büyüktü: En fazla anarşistlerin sesi çıkıyordu, ama (bazıları Cumhuriyetçi olan) özgürlükçüler de oradaydı; ayrıca hayal kırıklığına uğramış bazı Çay Partisi eylemcileri ve pek az aşırı solcu da bulunuyordu.

Ama hareketin büyük bir bölümü Demokrat Partiye oy vermiş seçmenin yanı sıra dünyayı değiştirmenin ve/veya krizin hayatları üzerinde yaratıcı tehdidi savuşturmanın yeni biçimlerini arayan siyaseten bağımsız düşünceli insanlardan oluşuyordu.

Herhalde işgal hareketinin en önemli özelliği—kendiliğinden ve lidersiz olsa da—damdan düşmesine bir anda ortaya çıkmamış olmasıydı. Occupy Research Network'ün araştırmasından elde edilen ilk bulgular hareketin etkin olan kişilerin büyük çoğunluğunun çeşitli toplumsal hareketlere katıldığını, sivil toplum kuruluşlarında ve siyasi kampanyalarda çalıştığını göstermektedir. Ayrıca internetteki eylem ağlarında da videolar paylaşan, canlı siyasi forumlara katılarak varlık gösteren kişilerdi. Çok sayıda direniş ve alternatif siyasi akimandan gelip Occupy Wall Street hareketinde birleşerek ülkenin düzlüklerini basan, dağlarına tırmanan, kasabalarında yuvalanan geniş bir protesto ve proje nehri oluşturmuşlardı. Hareketin ülke coğrafyasına hızla yayılışı, internette viral yayılışına paralel gidiyordu. Hareket internette doğdu, internette yayıldı, çoğu işgal hareketi kendi internet sitelerini, kendi gruplarını ve başka sosyal ağlar kurarken internetteki varlığını korudu.

Öte yandan hareketin varoluşunun maddi biçimi de *kamusal mekânın işgal* edilmesiydi. Protestocuların bir araya gelip farklılıklarının ötesine geçip bir topluluk oluşturabileceği bir mekân. Bir şenlik mekânı. Adaletsiz bir sisteme karşı koymaktan yola çıkıp toplumu tabandan inşa etmeye yönelmek için bir tartışma mekânı. Özetle bir özerklik mekânı. Çünkü ancak özerk olmakla, çok sayıda ideolojik ve siyasi kontrol biçimini aşabilir, bireysel ve toplu olarak yeni hayat biçimleri bulabilirlerdi.

Dolayısıyla işgal hareketi *yeni bir uzam biçimi* inşa etti: Belli bir toprak üzerinde bir mekânlar uzamı katışımı ve internette bir akışlar uzamı. Biri olmadan diğeri işlemez; hareketi damgasını vuran da bu melez uzamdır. Mekânlar yüz yüze etkileşimi; deneyimlerin, tehlikelerin ve zorlukların paylaşımını, ayrıca polisle karşı karşıya gelmeyi, yağmura, soğuğa ve gündelik hayatlardaki rahatsızlığın kayına birliktelikte dayanmayı mümkün kıldı. İnternetteki sosyal ağlar bu deneyimin iletilmesine ve güçlenmesine olanak sağladı, tüm dünyayı hareketin içine taşıdı, daimi bir dayanışma, tartışma ve stratejik planlama forumu yarattı.

İşgal edilmiş uzamlar, kamplarda bazılarının “sonsuzluk” hissi olarak nitelediği *yeni bir zaman biçimi* de yarattı. Gündelik hayatların rutini kesintiye uğradı; tanımsız bir zaman ufkuna uzanan bir parantez açıldı. Birçokları işgalin, kurumlar, eleştiri ve talepleri cevapsız bıraktığı sürece devam edeceği kanısındaydı. İşgal edilen yerlerden çıkarılıp çıkarılmayacakları ya da ne zaman çıkarılacaklarının belirsiz olması yüzünden işgaller belli bir son tarih olmadan gündelik yaşıyorlardı; böylece kendilerini zaman sınırlamalarından özgürleştiriyor, işgalin köklerini gündelik hayat deneyimine yentleştiriyorlardı. Bu da işgalin ebedi zamanını aynı anda hem yorucu hem de coşkulu bir deneyim haline getirdi, çünkü Washington DC’deki bir işgalcinin de dediği gibi;

Yorgunuz, sırtısız ve üşüyoruz. Porta-Potty paylaşmak, CWA’nın kullanmamıza izin verdiği duşları kullanmak için 13 blok yürümek, dışerimizi fıçalayıp hamur gibi bir kâğıt bardağın içine tükürmek canımıza tak etti... Ama Genel Meclis’e katılıyor, bir fikri ya da önerisi olan herkesi dinliyor, nihayetinde bir fikir birliğine varıyoruz... Orada oturmuş, tam bir bağlılık içindeki işgalcileri izlerken bir kez daha hayret ettim. Olması gereken buydu işte. Önümüzde daha yürümemiz gereken uzun bir yol vardı, ama sık sık sırtımın ürperdiğini, omurgamda inip çıkan bu ürpermenin bana umudun böyle bir şey olduğunu söylediğini hissediyordum.⁶

Bu umut, protestodan yükselen çadır cemaatinde başka bir hayatın mümkün olduğunun madden doğrulanmasından doğmuştu.

New York, Los Angeles ve Oakland gibi büyük işgallerde gündelik hayat büyük bir özenle örgütleniyordu. Çadırlar, ardından tuvaletler, mutfaklar, çocuk bakım merkezleri, çocuk oyun alanları, bir bahçe, bir halk kütüphanesi, işgalcilere hitap etmek üzere konuşmacıların davet edildiği bir İşgal Üniversitesi, kimi zaman elektrikli bisikletlerle sağlanan medya merkezleri kuruluyordu. Gönüllü sağlık personelinin tıbbi yardım vermesi örgütleniyor, hukuk ekipleri hazır bulunuyor, Wi-Fi ağları kuruluyor, bir internet sitesi geliştiriliyor, kampın güvenliği sağlanıyor, çatışmalar uzlaştırılıyor, hatta ev sahibi bir ekip hareketi merak eden, belki de katılmakla ilgilenenleri işgal turlarıyla gezdiriyordu. Ayrıca netameli,

bağışların nasıl idare edileceği meselesi vardı. Yüzlerce kişinin erzakını satın almak, ayrıca tutuklanmaların kefaletini ödemek, hareketin faaliyetlerini desteklemek için de paraya ihtiyaç vardı. Aslına bakılırsa Occupy hareketi yüz binlerce dolar bağış aldı. Böylece bu bağışların nasıl idare edileceği sorusu doğdu, çünkü bir banka hesabı açacak tüzel bir kişilik, hukuki bir oluşum yoktu. Bazı durumlarda bağış komisyonunda sorumlu olanlar bağışları kendi hesaplarına yatırdılar. Ama bu da tabii ki vergilerin kişisel olarak ödenmesi, ayrıca fonların zimmete geçirilmesi olasılığı gibi meseleler doğurdu. Bilindiği kadarıyla zimmete geçirme vakalarının pek az sayıda olması çarpıcıdır. Ne var ki birçok örnekte mali açıdan yasal bir düzleme geçmek için kampın hukuki bir oluşum olarak şirketleşmesi söz konusu oldu. Ardından bu hesaplara yatırılan paranın vergilerinin ödenmesi zorunluluğu mesele oldu, hareketin özgürlükçü kolu buna karşı çıkıyordu. İşte alınması gereken bütün bu kararlar hareketin kalbinde yatan deney sürecini oluşturuordu.

Hareketin maddi olarak örgütlenmesi kadar önemli bir mesele de hareketin bir iç bütünlüğe ulaşmasını ve dışardan destek kazanmasını sağlayan iletişim süreciydi. İletişim ağları Occupy hareketinin kan damarlarıydı.

Ağlar Oluşturmuş Bir Hareket

Occupy Wall Street dijital olarak doğdu. Öfke çığılığı ve işgal çağrısı çeşitli bloglarda (başkalarının yanı sıra *Adbusters*, *AmpedStatus* ve *Anonymous*’ta) dile getirildi, Facebook’ta yayınlandı ve Twitter’la yayıldı. *Adbusters* 9 Haziran 2011’de #occupywallstreet etiketini kaydetti ve bu etiketi blogundaki ilk gösteri çağrısında yayınladı; bu blog 13 Haziran’da Facebook grubuna bağlandı. İnternetteki eylemci ağları ve grupları bu çağrıyı duyup yaygınlaştırdılar, bu girişimi destekleyen yorumlar paylaşıldı. Temmuz ayındaki ilk tweet dalgasının epeyce büyük bir bölümü *indignadas* hareketinin finansal kapitalizmin kalbini hedef almayı planlayan doğrudan çatışmada yeni bir umut bulduğu İspanya’dan geldi. Hareket genişledikçe Twitter, kampların bünyesindeki iç haberleşmede temel bir iletişim aracı haline geldi, ayrıca başka işgal hareketlerini birbirine bağladı ve örgül bazı eylemlerin planlanmasında kullanıldı. Güney California Üniversitesi,

Annenberg Innovation Lab'dan Kevin Driscoll ve François Bar'in yaptığı yayınlanmamış bir çalışmada 12 Ekim 2011 tarihinden itibaren Occupy tweetleri sürekli toplanmış, yaklaşık 289 tane ilgili anahtar kelime ve sözden oluşan ve gelişen bir anahtar kelime kümesiyle karşılaştırılmıştır. Kasım ayında olagan bir günde Occupy ile ilgili yaklaşık 120.000 tweet geçildiği, 15 Kasım'da Zuccotti Park'ın baskına uğramasıyla bu sayının 500.000'i bularak zirveye çıktığı görülmüştür. Gilad Lotan'ın hareketle ilgili Twitter trafiği hakkındaki analizi, tweetlerdeki zirvelerin, Zuccotti Park işgalini boşaltma yönünde 13 Ekim'deki ilk girişim gibi hareket açısından kritik anlarla bağlantılı olduğunu göstermiştir.⁷ İşgallere karşı polis müdahalesi tehdidinin söz konusu olduğu çoğu örnekte Twitter ağları binlerce kişiyi harekete geçirdi, bu ağların dayanışma duygusuyla hemen seferber olması işgalcilerin korunmasında önemli bir rol oynadı. Cep telefonlarından Twitter'i kullanan protestocular sürekli bilgi, fotoğraf, video ve yorum yayarak işgal edilmiş mekânın üzerine gerçek zamanlı bir iletişim ağı kurdular.

Yüzde 99 teması büyük ölçüde, 17 Eylül protestoları öncesinde Ağustos ayı ortasında, New York'ta basında çalışan ve sosyal eylemcilikle uğraşan Chris (soyadını vermemeyi tercih etmiştir) ve Priscilla Grim'in açtığı "Biz Yüzde 99'uz" başlıklı Tumblr sayfasıyla popülerleşti. Başta Chris de Priscilla da isimlerini vermemeyi, "Wall Street'i işgal edecek insanlar sunar" demeyi tercih etmişti. 2007'de açılan bir sosyal ağ olan Tumblr, *The Atlantic*'ten Rebecca Rosen'a göre toplumsal hareketler söz konusu olduğunda "kendi tarihini anlatmakta" kullanılacak olan "işbirliğine dayalı bir günah çıkartma hücre"ydi; bu ağ "radyoda olsun, bir kitapta olsun, YouTube'da ya da bir Tumblr sayfasında olsun kişisel anlatının gücünün uzmanların gültüsü ve sinizmini kesip geçebileceğini, ulusal hikâyemize şekil ve doku verebileceğini" gösteriyordu (Rosen, 2011). Tumblr'da paylaşılanlar, geleneksel bir blog sayfasındaki gibi uzun bir metin yerine bir söz, bir resim, bir video ya da bir bağlantıdan oluşur. Tumblr'daki birçok blogda belli bir tema çerçevesinde resimler ve başka medya ifadeleri yer alır. Konular genellikle mizahi ve eğlencelidir. Kullanıcılar başka Tumblr bloglarını da "takip eder" ve hesaplarından takip edilen bütün Tumblr blog postalarını görebilirler. Tumblr, kullanıcılarının ortaklaşa üretilen grup bloglarının bir parçası olmasına olanak tanır. Ayrıca

kullanıcılar, başkalarının paylaşımlarını "reblog" yaparak kendi bloglarında paylaşım kendi takipçilerine ulaştırabilirler. Kullanıcıların isimsiz mesaj paylaşmasını mümkün kılan bir biçim uygulamak da mümkündür. "Biz Yüzde 99'uz" grubunun yayılması açısından bu özellik kritik önem taşıyordu, çünkü Tumblr kişisel hikâyelerin isimsiz olarak anlatılmasını sağlayacak bir platform sunuyordu, çoğu kişi videolarda yüzlerini gizliyor, ama gayri adil bir topluma ayak uydurma konusunda kendi kişisel hikâyelerini anlatıyordu. Ekim 2011'de grubun sitesi günde yaklaşık 100 paylaşım alırken Şubat 2012'de paylaşımlar 225 sayfaya kadar uzar hale gelmişti. Graham-Felsen (2011) Occupy Wall Street hareketinin ayrıksı bir özelliği olarak Tumblr'ın rolünü şu şekilde vurgulamıştı:

Tumblr neden bu anın gözde platformu haline gelmiştir? İran'da gördüğümüz üzere Twitter, patlak veren yeni gelişmelerin dakikası dakikasına aktarılmasında, somut mesajların ("Kahrolsun Ahmedinecad!") güçlendirilmesinde güçlü bir yayın aracı olabilir. Mısır'da Facebook protestocularının toplanmasında, Tahrir Meydanı'nda gösterilerin düzenlenmesinden öncü bir rol oynamıştır. Ama Tumblr, kasten bir hedef belirlememiş, dağınık ve lidersiz bir hareket olan Occupy Wall Street hareketinde bu amaçların hiçbirine hizmet etmemiştir. Tumblr, hareketi insanileştirmiştir. Tumblr, güçlü bir hikâye anlatma ortamıdır; bu hareket de hikâyeler hakkındadır: Ülkenin ekonomik politikalarının yüksek fiyatlarla bizi nasıl okulların dışına sürdüğüne, borç batağına çekip yurttuğuna, emeklilikleri sürekli erteleğine ve aileleri parçaladığına dair hikâyeler. "Biz Yüzde 99'uz" Büyük Bunalm sırasında çiftçilerin sıkıntılarının belgelenmesi için fotoğrafçı-gazetecileri görevlendiren Çiftlik Güvenliği İdaresi'nin çalışmalarına en yakın şeydir; içinde bulunduğumuz resesyona belirleyici toplumsal tarihi olarak görülebilir pekâlâ.

Ezra Klein *The Washington Post*'ta şu anlamlı yorumu yazmıştı: "Occupy Wall Street'in ciddi bir biçimde haberleştirmeye değdiğine beni ikna eden şey tutuklamalar olmadı. Büyük ölçüde tam olarak neye ulaşmayı umduğunu tam olarak söyleyemeyen küçük bir protestonun haberleştirenleri diye gazetecilere tweetlenmesinden oluşan basın stratejileri de değildi. "Biz Yüzde 99'uz" diyen bir Tumblr sayfasıydı (2011).

İnternetteki sosyal ağlar insanların bir araya gelip kamusal alanı işgal etmesi, protestolarını mekânsallaştırması yönünde yeterince destek seferber etti. Kamplar örgütlendiğinde, belli işgaller olarak varlıklarını internette tesis etti. Çoğu kamp kendi web sitesini kurdu, Facebook'ta bir grup açtı ya da ikisini birden yaptı. Web komisyonu üyeleri kampta sıcak noktalar kurdular; insanlar telefonlarını bilgisayarlarına bağlayıp internete eriştiler. İşgal hareketinin çeşitliliği, kimi zaman içerik ve grafik bakımından çok büyük bir zenginlik gösteren web sayfalarından görülebiliyordu. Büyük ya da özellikle faal çoğu işgalin kendi web sitesi vardı. Bu web siteleri hareketi örgütlemeye yönelik mekânlar olarak kullanılıyordu, ama ayrıca hareket için kamusal bir varlık yaratmaya da yarıyordu. Çoğunda şu bölümler yer alıyordu: İletişim (Basınla İlişkiler Komisyonu mensuplarıyla nasıl ilişki kurulacağı vs.), harekete katılımın nasıl gerçekleştirilebileceği (komisyon listesi, genel meclislerin toplanma tarihleri ve yerleri), bağış için talep edilen tedarik malzemeleri, kaynaklar (nasıl işgal edileceğini açıklayan bir dizi belge, Genel Meclis protokolleri, polisle nasıl başa çıkılacağını açıklayan belgeler), gösteri takvimi ve duyurular, mesaj panoları (bazıları açıldı, bazıları şifreyle korunuyordu). Ayrıca bu web sitelerinin çoğunda bir ziyaretçinin bir hesap oluşturabileceği bir forum bulunuyordu. Bazı mesaj panoları herhangi bir ziyaretçi tarafından görülebiliyordu, ama bazıları şifreyle korunuyordu ve sadece kayıtlı kullanıcılara açıktı. Tutanaklar, öneriler ve onaylanan belgeler (talepler listesi de dahil olmak üzere) internette yayınlanıyordu, genellikle bu belgelerin altında uzayıp giden bir yorum sütunu oluyordu. Hareket içinde şeffaflığı sağlama yönünde temel önemde bir uygulamaydı bu.

Çoğu işgal hareketinin bir Facebook grubu da vardı. Bu gruplar daha büyük işgallerin web sitelerini tamamlamakta kullanılıyor, daha küçük ya da teknolojinin daha az kullanıldığı işgallerin örgütlediği asli mekânlar olarak işe yarıyordu. Üyelerin birbirleriyle temasta kalmasını, birbirlerine mesajlar göndermesini, birbirlerinin duvarlarında mesaj paylaşmasını da sağlıyordu. Bu gruplar örgütlenmek için de kullanılıyordu: Grubun bütün üyelerine duyurular yapılıyor, takvimdeki önemli günler bildiriliyor ve mesajlar gönderiliyordu. Facebook, yaratılı olmasına rağmen, mülkiyete dayalı bir platform olduğu, dolayısıyla hareket içinde değer verilen açıklığa

ters düştüğü gerekçesiyle eleştiriliyordu. Ayrıca Facebook'un yeni yüz tanıma yazılımı fotoğraflardaki insanları otomatik olarak etiketleyebiliyordu; yetkili makamlar tarafından bir talep geldiği anda Facebook'un kişilerin mahremiyetini koruyacağına güven duyulmadığından bu etiketleme olayından pek hoşlanılmıyordu. Bu yüzden de bazı becerikli işgalciler N-1, Ning ya da Diaspora gibi Facebook'un alternatiflerini kullanmaya çalışıyorlardı. Bazıları da WikiLeaks'in yaygın olarak duyurduğu üzere Global Square adı verilen "Occupy Facebook" fikri üzerinde çalışıyordu. İşlevsel bir prototipin 2012'de dolaşıma gireceği söyleniyor. Prototipin geliştiricilerine göre,

Bu platformun amacı fiziksel meclislerin yerini almak değil, yerel ve ulus ötesi örgütlenme ve işbirliği araçları sağlayarak onları güçlendirmek olmalıdır. İdeali hem bireysel katılımı beslemek hem kolektif eylemi yapılandırmak olacaktır. Global Square farklı grupların bir araya gelip kendi yerel meydanlarını ve meclislerini örgütleyebilecekleri kendimize ait bir kamusal mekân olacaktır.⁸

Ne var ki genel olarak bakıldığında, hareket esasen kullanma hazır ticarî platformlara bel bağlıyordu. Eylemciler bunları kullanmakla, kullanıcıların mahremiyetini ihlal ederek tweetler hakkında bilgi toplamaya çalışan mahkeme celpleri karşısında savunmasız hale gelmişlerdi, bunun da ciddi potansiyel sonuçları olabiliirdi.⁹

Kullanıcıların internette gerçek zamanlı video içeriği yayınlamasını mümkün kılan bir aygıtlar topluluğu olan livestream'ler de hareket için önemli bir teknolojiydi. Bunlar kısa ömürlüydü, ama polis baskısının yaşandığı zamanlarda temel bir önem taşıyorlardı. Baskınlar sırasında anaakım medyada genellikle bir karartma yaşanıyordu, ama canlı yayın akışı yapanlar için aynı durum geçerli değildi. Örneğin 11 Ekim gününün ilk saatlerinde Occupy Boston bir polis şiddeti ve tutuklama dalgasıyla karşı karşıya kaldı. Sabahın üçünde 8.000'i aşkın kişi canlı yayını izliyordu. Bir işgalin canlı yayınının kesilmesi, gösterinin etkin olarak sona erdirilmesini simgeler, bu da yayını evlerinden izleyenler için harekete geçirici bir deneyim olabilir. Öte yandan canlı yayın mesecesi

aslında hareket içinde tartışmalıydı. Canlı yayın yapanlar hareketi kendi bakış açılarına göre gösterdiklerinden, olayları kendi gördükleri gibi anlatırlarından birçoğu hareket içinde bir ölçüde ün kazanmışlardı ve dışardakiler tarafından hareketin sözcüsü olarak tanınıyorlardı. Bu da bazılarının, canlı yayın hizmeti veren şirketlerin sponsorluğunu almak da dahil olmak üzere şahsi kazanç uğruna hareketi sömürdüğü yönünde eleştirilere yol açmıştı. Çoğu zaman işgaller çok sıkıcıydı; baskı, şiddet ve başka “eylemler” nispeten seyrekti. Canlı yayın yapanlar sansasyonel yayınlara ağırlık vermekle, işgallerde çoğunlukla mevcut olan fiili deneyimleri yanlış yansıtmakla eleştirildiler. Bir canlı yayınının sözleriyle “fitnesci yandaş”, yani polise işgale katılan insanlarla ilgili istemeden bilgi ve kanıt sağlayan tipler olmakla da suçlandılar.¹⁰

Dolayısıyla işgal edilen mekânlar, işgalin kendi içine ve genel olarak dünyaya yönelen iletişim ağı düğümleriydi. Bu ağlar, topluluk inşa etmeye, kişiler arası etkileşime, sosyal ağlar oluşturmaya ve internette paylaşım yapmaya dayalı hem dijital hem yüz yüze çeşitli iletişim biçimlerinin bir melezlenmesiydi. Dolayısıyla cep telefonu mesajları özellikle eylemlerin koordine edilmesi ve temasta kalma açısından önemliydi, e-posta listeleri de bilgilendirmeye yarlıyordu. Mumble ve başka VOIP teknolojilerinin kullanıldığı konferans bağlantıları uzak yerlerin beraberce fikir yürütmesini, düşünüp taşınmasını mümkün kılıyordu. Çok sayıda yerel bültenin yanı sıra, *Occupied WJS*, *Occupy!*, *N+1* ya da *Tidal* gibi dergilerle matbu yayınlar da önemli bir ortamdı. Kamplardaki insanların kafa yorma ve karar oluşturma süreçleri doğrudan insani etkileşime dayanıyordu: Örneğin genel meclislerde kullanılan el işaretlerine ya da Halkın Mikrofonu'nun yaygın olarak kullanılmasına. Halkın Mikrofonu, konuşan kişinin bir dinleyici topluluğuna söylediği şeylerin topluluk tarafından yüksek sesle tekrarlanması, böylece kalabalığın ses yükseltici cihazlara gerek kalmaksızın konuşan kişiyi dinlemesi yöntemiydi. Halkın Mikrofonu pratik kullanımının dışında, aidiyeti ve topluluk deneyimini simgeliyor, geçmişteki sivil itaatsizlik hareketlerinde kullanılan iletişim biçimlerini yeniden üretiyordu.

Polisin ve kışın baskısıyla işgal edilen yerlerin boşaltılması sonrasında hareket ortadan kaybolmadı: Farklı biçimlerdeki internet ağlarında devam etti, duyurular ve fikirlerle uğulduyordu, bir intikam duygusuyla akışlar

uzamından mekânlar uzamına inmeye her zaman hazırı. Aslında Occupy Wall Street hareketi siberuzam ile kent uzamını çok çeşitli iletişim biçimleriyle birbirine bağlayan, ağlar oluşturan melez bir hareketti.

Dahası hareket, yüzde 99'dan yalıtılmayı kabul etmeksizin anaakım medyaya karşı özerk olabilmek için hem internette hem kendi özerk kamusal mekânında, mesajlarını hem şikâyetlere hem umuda bulayarak kendi yayını yapıyordu. Aslına bakılırsa genel meclislerde kullanılan el işaretleri internette hızla yayılmalarını kolaylaştıracak şekilde tasarlanmıştı. Kamptaki ve gösterilerdeki bütün faaliyetler büyük ölçüde sosyal medyada ifade bulmak amacıyla sahneleniyor, bu şekilde genel olarak topluma bağlantı kuruluyordu. Hareket içinde sürekli bir hikâye anlatma pratiği mevcuttu, herkes fotoğraflar çekiyor, videolar yapıyor, bunları YouTube'a ve çoklu sosyal ağlar oluşturan sitelere yükliyordu. Her gün kendi hikâyesini kendisini oluşturan çok sayıda sesle, hem zamanı hem mekânı aşacak şekilde anlatan, böylece kendini tarihe yansıtan ve dünyanın küresel hayallerine, seslerine ulaşturan ilk hareketti bu.

Daha derinlerine bakıldığında hareket, çevresindeki toprakları işgal edip, özgür topluluklar kurarak Wall Street'i, o dünya üzerindeki küresel finansal egemenlik ağlarının kilit bağlantı noktasını işgal etmeye girişmişti. İşgalciler sembolik mekânlar uzamını ele geçirmek için internet ağlarının özerk akışlar uzamını kullanıyordu, buradan varlıkları ve mesajlarıyla küresel güçlerin insan hayatına egemen olduğu finansal akışlar uzamına meydan okuyabiliyorlardı.

Uygulamada Doğrudan Demokrasi

İşgal hareketi başlangıcından itibaren gerçek demokrasinin ne olduğunu yaparak öğrenme biçimi olarak yeni örgütlenme, kafa yorma ve karar oluşturma biçimlerini denedi. Bu, hareketin temel özelliklerinden biridir. Araçsallık ağır basmıyordu. Sahicilik ağır basıyordu. İşgalciler muhalif oldukları biçimsel demokrasiyi ve kişiselleşmiş liderliği kendi pratiklerinde yeniden üretmeyi istemiyorlardı. Çeşitli farklılıklarla birlikte işgallerin çoğunda mevcut olan yeni bir örgütlenme modelini adım adım icat ettiler. Bu icat en başta Mısır ve İspanya deneyimlerinden gelmişti, sonra

karşılıklı aşlamalar, karşılıklı danışmalar ve geri bildirimler yoluyla işgal edilmiş birçok yerde birlikte evrildi. Çoğu işgal kendi internet sitesini yaratmıştı, bütün örgütlenme ilkeleri ve işbirliği içinde karar oluşturma deneyimleri işgal ağlarına haber veriliyor, iletiliyordu. İşte böylece büyük ölçüde ortak bir örgütlenme örüntüsü ortaya çıktı.

En önemli özelliği biçimsel bir liderliğin kasten bulunmuyor olmasıydı. Hareket içinde yerel, ulusal ya da küresel hiç lider yoktu. Herhangi birinin öne çıkan bir rol üstlenmeye kalkması halinde çok sayıda işgalcinin kesin bir kararlilikla uyguladığı temel bir ilkeydi bu. Bu gerçektir de, toplumsal hareket örgütlenmesinde bir deneydi. Hiçbir sosyopolitik sürecin bir tür stratejik kılavuzluk ve dikey otorite olmaksızın işleyemeyeceği yönünde derinlere işlemiş varsayımları yalancı çıkarıyordu. İşgal hareketinde geleneksel bir liderlik, rasyonel bir liderlik, karizmatik bir liderlik yoktu. Kişiselleşmiş bir liderlik kesinlikle yoktu. Liderlik işlevleri vardı, ama bunlar işgal edilmiş mekândaki düzenli Genel Meclis toplantılarıyla yerel olarak icra ediliyordu. Ayrıca kolektif kararların şekillendirilmesine yardımcı olacak koordinasyon işlevleri vardı, bu işlevler de internette tekrarlanan danışma ağları tarafından üstlenilmişti.

Öte yandan hiçbir temsilcinin olmadığı bağımsız meclisler ilkesine uygun bir şekilde etkili bir girişim biçimini garanti altına alabilmek için daha karmaşık örgütlenme biçimleri ortaya çıktı. Bu, hareketin temel toplumsal yeniliklerinden biri olduğu için, biraz detaylı olarak analiz etmeye değer. Örgütsel deneyim çeşitliliğinin tek bir örüntüye indirgenemeyeceğini söylemeye gerek bile yok. Ne var ki bundan sonraki satırlarda en büyük işgallerde genellikle tekrarlanmış kilit özellikleri aktarmaya çalışacağım, ki hareketin pratiklerinden örtülü bir doğrudan demokrasi modelinin doğuşunu değerlendirebilelim. Occupy örgütlenmesinin bu ideal tipini ekibimle birlikte inşa edebilmek için işgallerin, katılımın ve örgütlenmenin nasıl olacağını açıklayan kılavuzlarının sık sık yayınlandığı internet sitelerine baktık. Burada sunduğum betimleme, bu kılavuzlardan yapılan doğrudan alıntılara dayanmaktadır. Bunun sebebi de bu belgelerin hareket içinde ve işgal edilmiş mekânlar arasında serbestçe dolaşmış olması yüzünden birçoğunun benzer kelimeler ve görüntüler içermesidir. Bu da hareketin pratiklerinde internetin önemini gösteren bir başka örnektir.

İşgal edilmiş bir mekândaki karar oluşturma yetkisi, sadece Genel Meclis'in elindedir. Genel Meclis "yatay, lidersiz, fikir birliğine dayalı, açık bir toplantı"dır. (Bu tanım hemen hemen bütün işgal web sitelerinde ve Genel Meclis kılavuzunda kullanılmıştır.) Genel Meclis'te hazır bulunan herkes meclise katılma yeterliğine sahiptir. Herkes bir teklifte bulunabilir ya da bir teklif hakkında görüş bildirebilir. Kenara çekilmeyi ya da gözlemlemeyi tercih edenler dışında herkesin el işaretleriyle karar oluşturma sürecine katılması beklenir. Genel Meclis'te bir lider olmasa da Kolaylaştırma Komitesi'nden bireyler tarafından kolaylaştırılır ya da yürütülür ve genellikle bu iş her seferinde dönüşümlü yapılır.

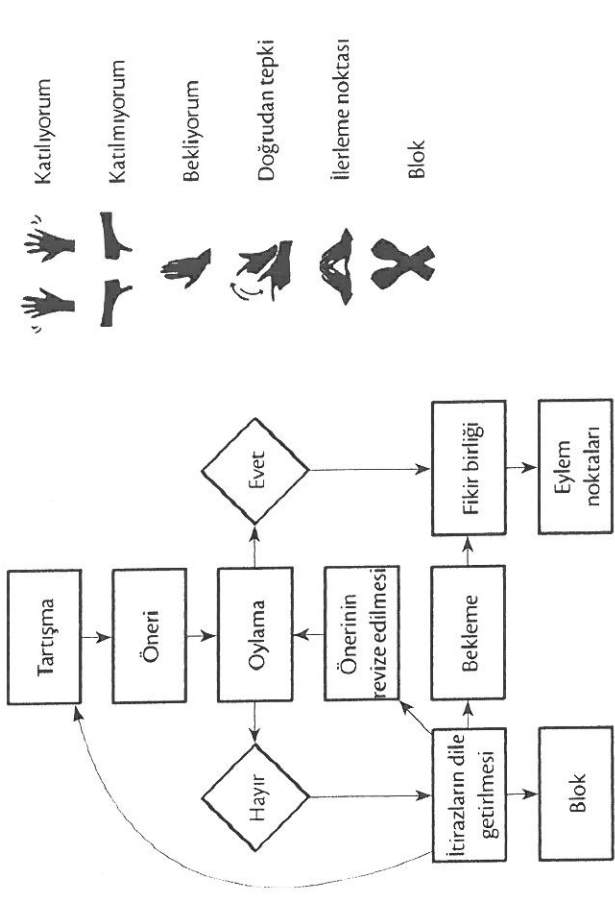
Çoğu işgalde aynı genel kurallar izlenir, gerçi bazıları biraz farklı normlar benimsemiş olabilir: "Genel Meclis'in tek bir lideri ya da yürütme organı yoktur, herkesin sesi eşittir. Herkes, Genel Meclis'in bir parçası olarak fikir ileri sürmekte ya da görüş bildirmekte serbesttir." İdealde sadece grubun bütününe etkileyen kararlar Genel Meclis'e getirilir. İşgal dışında gerçekleştirilen daha küçük eylemler Genel Meclis'in onayı olmaksızın daha küçük gruplar içinde planlanabilir. Ortak bir amaç için toplanan gruplar ile çalışma grupları kendi içlerinde karar alabilirler, ama işgalin bütününe etkileyen meseleleri onay için Genel Meclis'e getirmeleri gerekir. Getirilen her önerinin aynı temel şekle uygun olması gerekir: Bir birey öneriyi anlatır, neden önerildiğini ve nasıl gerçekleştirilebileceğini açıklar. Genel Meclis'in diğer üyeleri desteklerini belirtir, sorular yönelir ya da öneriyi tepki gösterirler. Yeterince tartışmanın ardından, grup fikir birliğine yaklaşmış gibi görüldüğünde toplantıyı kolaylaştıran kişi Genel Meclis'in tamamına her öneri hakkındaki görüşlerini bir dizi el işaretiyle ifade etmeleri çağrısında bulunur (bkz. şekil 1). Bir öneri hakkında olumlu yönde fikir birliğine varıldıysa, öneri kabul edilir ve doğrudan eylem başlar. Bir fikir birliği sağlanamazsa öneriyi yapan bireyin önerisini gözden geçirmesi ve bir fikir birliği sağlanıncaya kadar Genel Meclis'e yeniden sunması istenir. Bazı genel meclislerde oy birliği aranıyordu, bazılarıysa yüzde 90 gibi oranlarda modifiye ya da kısmi fikir birliğini kabul ediyordu. Birçok işgalde bu, tartışmalı bir mesele olmuştu. Fikir birliğine ulaşmak çok zor olduğundan Genel Meclis üyeleri farklı türde fikir ayrılıkları ifade ediyordu: Desteklememe, çekince ve kişisel çatışmalar

da dahil gerekçeler yüzünden kenara çekilme ve bloke etme gibi. Fikir birliğini bloke etme kuramsal olarak sadece aşırı durumlarda yapılması gereken bir şeydi. Pratikteyse hayli sık kullanılıyordu.

Genel Meclis'in kararlarını uygulamak, kampı örgütlemek ve bir pratiğe girişmek için komisyonlar kurulur. Çoğu işgalde bazıları farklı isimler kullansa da ya da biraz farklı kategorilerden oluşsa da aşağıdaki komisyonların bir bileşimi bulunur: Kolaylaştırma, Medya, Sosyal Yardım, Gıda, Doğrudan Eylem, Huzuru Koruma/Güvenlik, Temizlik/Sürdürülebilirlik, Maliye/Kaynaklar, Hukuk, Tıp, Sosyal Medya, Programlama, Çeşitli Irkların Temsili, Basınla İlişkiler vs. Resmi olarak tanınmaları için komisyonların Genel Meclis tarafından kabul edilmeleri gerekir, ama belli bir amaç için toplanan, o kadar resmi olmayan gruplar için böyle bir zorunluluk yoktur. Komisyonların rolü, belli noktaları ortaya çıkarmak ve genel bir fikir birliğine varılması için Genel Meclis'e sunulacak önerileri formüle etmek, herkesin değerlendirmesine alması gereken bilgileri tanımlayıp aktarmaktır. Çalışma gruplarına üyelik ve bu gruplarda liderlik herkese açıktır, ama bu gruplar fiilen toplanulara düzenli olarak katılan, sorumluluk alıp verdikleri sözleri yerine getirenler tarafından kurulur. Nihayetinde bu roller, komisyonda bir adım öne çıkan belli kişilerle ilişkili hale geliyordu.

Lidersizlik ilkesine ihanet etmeksizin işlevsel olabilmek amacıyla birçok işgalde, çalışma grupları ve komisyonlar arasında daha iyi bir iletişim sağlamak, hesap sorulabilirliği artırmak, ziyaretçilerin fikir birliği sürecini sekteye uğratma gücünü sınırlamak için Sözcüler Konseyi modeli benimsendi. Sözcüler, komisyonlar ve belli bir amaç için toplanan gruplar tarafından görüşlerini temsil etmekle görevlendirilen bireylerdir.¹¹ Sözcüler Konseyi'nin başlıca görevleri şunlardır: Operasyon Grupları ve Parti Grupları arasında etkili bir koordinasyon sağlamak, bütçe kararlarını almak, Genel Meclis'in genel yönelimlerini uygulama konusunda zaman öldüren kararla "çıkmaza girmesinden" daha geniş kapsamlı hareketle ilgili tartışmalara girmesini sağlamak.

Sözcüler Konseyi hareketi içinde birçokları tarafından tartışmalı bulunmuştu, bazıları da bu konseyi tanımamıştı. Bir işgalci, *The Village Voice*'a verdiği demeçte, "Sözcüler Konseyi süreci yüzünden çalışma gruplarının

Şekil 1. Occupy Hareketinden konsensüs akışı ve el işaretleri
KAYNAK: Occupy Atlanta

örgüt haline geldiğini, partiye dönüştüğünü düşünüyorum. Kendimizi marjinalleştirmemizin sebebi nedir?"¹² diye sormuştu. Gelelelim hiçbir işgal, Genel Meclis'in onayı olmaksızın bir Sözcüler Konseyi benimsenemez. Sözcüler Konseyi hareket adına faal olarak çalışmakta olanlar arasında verimli, tez elden bir karar alma sürecinin işlemlerini kolaylaştırmak üzere tasarlanmıştır. Dinlemek isteyen herkese açıktır, ama konseye katılmak için bir çalışma ya da parti grubunun faal üyesi olmak gerekir. Öte yandan bu kararların herkesin erişimine açık ve şeffaf olmasını sağlamak üzere önlemler alınır: Sözcüler Konseyi'nde alınan bütün kararlar, sesin herkesin duyabileceği şekilde güçlendirildiği, iyi duyurulmuş kapalı bir mekânda alınır, bu süreç canlı yayın akışında yayınlanır: Ayrıca bütün kararların, toplantı tutanakları ve bütçe ayrıntılarının tam anlamıyla şeffaf olması ve web sitesinde yayınlanması gerekir.

Sözcüler Konseyi'ne katılan farklı türde gruplar bulunur:

- a) Çalışma grupları işgal adına lojistik çalışmalar yürütmekle uğraşır. Bazı işgallerde bu gruplar hareketin gündelik maddi ve finansal örgütlenmesi üzerinde çalışan Operasyon grupları ve genelde proje bazında hareketin eylemleri ve kampanyaları üzerinde çalışan Hareket Grupları olarak ikiye ayrılmıştı.
- b) Parti grupları, Irk, toplumsal cinsiyet kimliği, cinsiyet, fiziksel beceri ya da evsizlik durumu da dahil olmak üzere, ama bunlarla sınırlı kalmayan gerekçelerle toplumdaki dışlanma yönünde ortak bir deneyime dayalı olarak kurulmuş, kendi kararlarını kendileri alan gruplardır. Parti Grubu birlikleri, Çalışma Grubu birlikleriyle aynı yetkilere sahiptir. Bunun yanı sıra üyeleri açısından orantısız ölçüde ters sonuçlar doğurabilecek önerileri askıya alma becerisine sahiptirler.
- c) Ayrıca kampta tam zamanlı olarak kalan, ama bir Çalışma Grubu ya da Parti Grubu'na katılmayanları temsil etmek için de bir Sözcü atanır.

Süreç açısından değerlendirildiğinde, her Sözcüler Konseyi öncesinde, her Çalışma Grubu ve Parti Grubu birlikte hareket edeceği bir Birlik belirler. Sözcüler Konseyi'ndeki toplantı öncesinde her Birlik önerileri tartışmak ve taslak haline getirmek üzere toplanır. Her Birlik "Sözcü" olarak görev yapacak bir kişi seçer. Sözcüler toplantı mekânının ortasında çember halinde oturur, temsil ettikleri Birlik de doğrudan Sözcüsünün arkasına yerleşir. Birden fazla Çalışma Grubu'nda ve Parti Grubu'nda yer alan bireyler mensubu oldukları Birliklerden istediğiyle oturmakta serbesttir. Sözcü her toplantıda dönüşümlü olarak değişir. Sözcüler Konseyi'nde yalnızca sözcüler söz alır, ama birlikleri adına konuşmadan önce üyelerine danışmaları ve fikirlerini doğru olarak yansıtmaları gerekir. Birlikler Birliğin iradesini doğru bir biçimde yansıtmıyorsa Sözcüsünü istedikleri zaman geri çağırabilirler. Sözcüler, Sözcüler Konseyi'ne Birliklerin taslak haline getirdiği önerileri sunar. Birlikler önerileri kendi aralarında tartışır, Sözcü de bu tartışmaları grubun tamamına sunar. Yeterince tartışmanın ardından Sözcü öneri üzerinde değiştirilmiş fikir birliğine varılması

çağrısında bulunur. Sözcüler Konseyi modeli bireylerin topluluklarının fikir birliği olmaksızın bir öneriyi doğrudan bloke etmelerini daha zor hale getiriyordu.

Bu örgütlenme modelinin karmaşıklığı, karar oluşturma sürecindeki iktidarın devredilmemesine dayanan tam demokrasi ilkesiyle eylem doğuracak fikir birliğine varma yönündeki araçsal gereksinim arasındaki gerilimi ifade eder. Gözlenen pratiklerin birçoğu, hareketin, meclislerin başı çektiği ve uygulamanın komisyonların elinden çıktığı bu senteze dayalı görüntüsünün sunduğu etkileşim üzerine kurulu, çok katmanlı karar akışlarından sapma gösterse de, bu model hareket içinde, genel olarak toplumda yeni demokrasi biçimlerinin habercisi olabilecek yeni siyasi biçim arayışlarının derinliğini aktarır. İşgal hareketi bunu yaparken, Amerikan Devrimi'nin kaynaklarından biri olarak toplum temelli demokrasinin kurucu ilkelere uzanırken, ABD'deki siyasi kurumların mevcut pratiğine meydan okudu.

Talesiz Bir Hareket: "Süreç Mesajdır"¹³

Hareket büyük ölçüde öfkenin spontan bir ifadesi olarak taşın kabarmıştı. Kampların gündelik hayatında, sosyal ağların diyaloglarında ve işbirliklerinde, bağlanmanın hayata geçirildiği cesur sokak gösterilerinde somutlaşmaya başlayan daha iyi bir dünya umuduyla doluydu. Ama ne içindi tüm bunlar? Çoğu gözlemciye göre Occupy Wall Street hareketini değerlendirmenin güçlüğü, kazanılabilecek ya da müzakere edilebilecek somut taleplerin olmamasından ileri geliyordu. Başlangıçtaki gösteri çağrısında somut bir talep vardı: Wall Street karşısında hükümetin bağımsız olmasını sağlayacak bir başkanlık komisyonunun atanması. Gerçekten de eski Wall Street yöneticileri Obama dahil olmak üzere son dönemdeki bütün başkanların kabinelerinde kilit görevlerde yer almışlardı. IMF'nin yaptığı bir araştırma, 2000-6 döneminde finans sektöründeki lobicilerin harcadığı parayla, 51 tane önemli yasa tasarımda Kongre'de finans sektörünün lehine verilen oylar arasında anlamlı bir istatistiksel ilişki olduğunu ortaya koyuyordu.¹⁴ Öfke Wall Street'e yöneliyorsa para ile siyaseti ayırma talebinin hareketin birleştirici hedefi olması mantıklı görünüyordu. Ama öyle değildi. Hareket

hem her şeyi talep ediyordu, hem de hiçbir talebi yoktu. Aslına bakılırsa hareketin yaygın bir nitelik gösterdiği dikkate alınrsa her işgalin yerel ve bölgesel özellikleri vardı: Herkes kendi şikâyetlerini ortaya koyuyor, kendi hedeflerini belirliyordu. Genel meclislerde oylamaya açılan, çok çeşitli özellikler gösteren çok sayıda öneri vardı, ama bunları ipotek bedellerinin ödenmemesi nedeniyle evlerden çıkarılmaların ya da kredi alanlar ve tüketiciler karşı mali suistimalerin etkileriyle mücadele etmenin ötesinde bir politika kampanyasına çevirme yönünde pek bir çaba söz konusu değildi. Çeşitli işgallerde tartışılan, büyük bir sıklıkla dile getirilen talepler listesinden, hareketin hedeflerinin olağanüstü bir çeşitlilik gösterdiği anlaşılıyor: Mali spekülasyonların, özellikle de sofistike bir teknoloji sayesinde borsada yapılan kısa süreli alım satımların denetlenmesi; Merkez Bankası'nın takip edilmesi; konut krizinin ele alınması; kredi limitini aşma cezalarının düzenlenmesi; döviz manipülasyonunun denetlenmesi; taşeronlaşmaya karşı muhalefet; toplu pazarlık ve sendika haklarının savunulması; gelir eşitsizliğinin azaltılması; vergi yasasında reformlar yapılması; siyasi kampanyaların finansmanında reforma gidilmesi; Yüce Divan'ın, şirketlerin siyasi kampanyalara sınırsız katkıda bulunmasını mümkün kılan kararının geri çekilmesi; şirketlerin mali destekle iflastan kurtarılmasının yasaklanması; askeri-sanayi kompleksinin denetlenmesi; gazilere sosyal yardımların iyileştirilmesi; seçilmiş siyasetçilerin görev sürelerinin sınırlandırılması; internette özgürlüklerin savunulması; medya ve internette mahremiyetin güvence altına alınması; ekonomik sömürüyle mücadele etme; hapishane sisteminde reformlar yapılması; sağlık hizmetlerinde reformlar yapılması; ırkçılık, cinsiyetçilik ve yabancı düşmanlıkla mücadele; öğretilere verilen kredilerin iyileştirilmesi; Keystone boru hattına ve çevreye zarar veren diğer projelere muhalefet etmek; küresel ısınmaya karşı politikaların uygulanmasını sağlamak; BP gibi petrol sızıntısına sebep olan şirketlere para cezası kesip bunları denetlemek; hayvan haklarının uygulanması; alternatif enerji kaynaklarının desteklenmesi; kamplarda yeni bir demokratik kültürden yola çıkarak kişisel liderlik ve dikey otoritenin eleştirilmesi; siyasi sistem içine çekilmeye karşı tetikte olmak (Çay Partisi örneğinde olduğu gibi). Sydney Tarrow şöyle demişti: “Bunun bir politika platformu olduğu pek söylenemez. Politika platformları bu yeni hareketin amacı değildir.” (2011: 1)

Fort Lauderdale ve New York gibi bazı işgaller uzun bir talepler listesinin mantığını oluşturan ayrıntılı belgeler kabul ettiler. 29 Eylül 2011'de New York City Genel Meclisi'nin kabul ettiği, 26 dile çevrilen New York City İşgal Bildirisi (ekler bölümüne bakınız) hareket içinde en fazla yaygınlaşan belgeydi. Ama talepten fazla şikâyet ortaya koyuyordu. Belgede yer alan talepler de genel bir nitelik sergiliyordu. New York'tan çıkan “Yüzde 99 Bildirisi” gibi diğer belgeler ya da Chicago, Washington DC ve başka birçok kentten çıktığı taslak bildirilerde bir fikir birliği sağlanmamıştı, bu belgeler olduğu haliyle hareketin görüşlerini temsil edemiyordu. Aslına bakılırsa hareket tam da, her tür öneriye açık kaldığı için, hareket içinde destek bulabilecek, ama muhalefet de doğurabilecek belli politika konularını benimsemediği için birçokların gözünde popüler ve cazipti. İşgallerin çoğunda, bir komisyonun reform yönünde belli programlar ileri sürdüğü her seferinde bölünmeler yaşanması bunu gösteriyordu. Hareket içinde yer alan birçok kişiye ve dışardan gözlemcilerin hemen hepsine, özellikle de her zaman hayallerinin siyasetini arayan solcu entelektüellere göre hareketin belli taleplerde bulunmaması temel bir kusurdu. Sıkıntılı ekonomik ve toplumsal koşullar altında, bir yön değişikliği yapılması acil bir ihtiyaçtı, bu da ancak hareketin serbest bıraktığı enerjinin hareketi güçlendirecek, ulaşılabılır kısa vadeli hedeflere kanalize edilmesiyle sağlanabilirdi.

Ne var ki sorun “hareket”in tek bir oluşum olmayıp, birleşerek mevcut düzene karşı çeşitlilik gösteren bir meydana okuma haline gelen çok sayıda akımdan oluşmasıydı. Ayrıca harekette çok güçlü olan bir his de taleplerin katışlanması yönündeki herhangi bir pragmatik yaklaşımın siyasi sistemin aracılığından geçmesi gerektiğini söylüyordu, ki bu yaklaşım da Amerika'da bugünkü mevcut halleriyle siyasi kurumların temsil gücüne karşı genel güvensizlikle çelişirdi. New York Genel Meclisi'nin Talepler Komisyonu'ndaki tartışmalardan yaptığım şu alıntının harekette yaygın olan hissi ifade ettiği kanısındayım:

Bu konuda farklı bir düşünme biçimi sunmak istiyorum. Hareketin taleplerde bulunması gerekmiyor, çünkü bu hareket kendini ortaya koyan bir süreçtir. Bu hareket değişim yaratma gücüne sahiptir. Değişim olmasını

talep etmesi gerekmez. Occupy Wall Street talepte bulunmaz. Biz sadece arzu ettiğimiz şeye ulaşmak için kendi gücümüzü ortaya koyarız. Daha fazla katılan olursa, gücümüz daha fazla olur. Başkalarının bu sorunları çözmesi için talepte bulunmayın. Kendinizi ortaya koyun.¹⁵

Bu konum tartışmalı olsa, hareket dışından eski siyasi sol tarafından intihar olarak değerlendirilse de şu iki temel eğilime tekabül ediyor: a) Çoğu kişi bugün oturduğu çerçeve içinde siyasal sürece güvenmiyor, sadece kendisine güveniyor; b) Hareket geniş ve güçlü, çünkü olağan biçimiyle siyaseti es geçip öfkeyi ve hayalleri birleştiriyor. Gücü de zayıflığı da burada yatıyor. Ama hareket budur, yeniden inşa edilmemiş dünya görüşüne her zaman taze destek arayışında olan eski solun bir vektili değildir. Hiçbir talep yoktur ve bütün talepler vardır; bu toplumun bir parçası değildir, bambaşka bir toplumun bütünüdür.

Şiddet Dışı Eylemi Savunan Bir Harekete Karşı Şiddet

Occupy hareketi hem felsefiyle hem pratiğiyle ağırlıklı olarak şiddet dışı eylemi savunuyordu. Ama çatışmacıydı, çünkü özerkliğini kurmak için mekânları işgal etme, sistemin işlevsel düğümlerine karşı sokaklarda gösteri yapma taktikleri polis müdahalesiyle karşı karşıya kalmaya yazgılıydı. Hareketin katılımcıları bunu bekliyorlardı. Kurumsallaşmış muhalefet kanalları dışında sisteme meydan okumak polis baskısı riskini almak anlamına geliyordu. Öte yandan hareketin her zaman kendi yararına kullanmaya çalıştığı gri bir hukuk ve siyasi hesap alanı oldu. Örneğin Zuccotti Park'ın işgali paradoksal olarak bir süre korunmuştu, çünkü burası özel mülktü, parkın sahibi olan şirket boşaltılması talebinde bulunmak için bir süre maliyet/yarar hesabını düşünmüştü.

Birbiri ardına şehirlerde, toprakların denetimini ellerinde tutan yerel makamlar hareket karşısında benimseyecekleri farklı seçenekler itibarıyla siyasi geleceklerinin alacağı olası darbeleri değerlendirmek zorunda kaldılar. Örneğin Los Angeles'ta daha yüksek mevkilere gelme yönünde siyasi hevesler besleyen Belediye Başkanı Villaraigosa, Belediye Meclisi'nin çoğunluğuyla birlikte hareketin hedeflerini desteklediğini belirten bir açıklama yaptı, ama

Belediye Binasının önündeki çimlik alanın uzun süreli işgalini desteklemekten kaçındı. (Burası genellikle Hollywood filmlerinde Washington DC yerine kullanılır, bu yüzden de demokrasi icra edilsin diye çok uzun süre kullanılmasına izin verilecek olursa kent gelir kaybedecekti.) Los Angeles boşaltılan son büyük işgal oldu, burası Hollywood tarzı bir güç gösterisiyle (isyen bastırmak üzere tepeden tırnağa donanmış yüzlerce polisin binadan bir anda çıkıvermesiyle) ama büyük bir olay çıkmaksızın boşaltıldı. Öte yandan Oakland şehri, polisini acımasızca insanların üzerine saldı; çok sayıda yargısız infaz, gözaltı ve göstericilere karşı şiddet vakası yüzünden şehirde ve ülke çapında gayet iyi bilinen bir polistir. Oakland'da işgal edilmiş meydanın boşaltılması yönünde tekrarlanan girişimlerde birkaç büyük ve şiddetli çatışmaya tanık olundu; onlarca kişi yaralandı, yüzlerce kişi tutuklandı, iki gazi ciddi biçimde yaralandı ve hastaneye kaldırıldı. Bu polis müdahalesi Oakland'da hareketi radikalleştirdi, öyle ki 3 Kasım'da göstericiler polisle sokak çatışmalarına girmek pahasına ABD'nin Pasifik kıyısındaki ikinci büyük limanı olan Oakland Limanı'nı kapatmayı başardılar. New York, başta işgale gösterdiği hoşgörüsüyle birkaç vakada uyguladığı acımasız baskı arasında gitti geldi. Yale, Berkeley ve Harvard gibi elit üniversiteler de dahil olmak üzere birçok üniversite kampüsü işgal edildi. Bir noktada güvenlik görevlileri, kampüste sadece Harvard kimlik kartı taşıyanların Harvard bahçesine girmesine izin verdi. Akademik makamların verdikleri tepkiler de farklılık gösteriyordu. Bir örnekte Davis'te California Üniversitesinde kampüs polisi barışçı bir şekilde oturan göstericilerin üzerine haklı bir gerekçe göstermeksizsin biber gazı sıktı, bu olay dünya çapında öfkeye yol açtı ve olayı provoke eden memurların disiplin cezası olarak görevden uzaklaştırılmasıyla sonuçlandı.

Genel açıdan bakıldığında hareket sakin ama kararlıydı, her yerde yerel polis kuvvetleri de en ufak bir hukuki imkân bulduklarında coplamaya ve tutuklamaya hazır dılar, gerçi bazı polis memurları özel olarak hareketin hedeflerine katılıklarını açıklamıştı. Genellikle patlak veren şiddet olaylarının iki farklı etkisi oldu: Bir yanda şiddete maruz kalan işgalciler arasında dayanışmayı güçlendirdi, baskı olaylarının yaşandığı yerelliklerin ötesinde daha geniş kapsamlı bir seferberliği teşvik etti. Öte yandan şiddet olaylarının televizyonda yayınlanması hareket ile temsil

etmek istedikleri yüzde 99'luk kesimin arasını açtı. Hareketin şiddetten korunmasını sağlayan kritik bir unsur, yüzlerce kişinin her gösteride cep telefonlarını kullanarak video haber geçme gibi kitlesel bir pratiğe girişmesi oldu. Anaakım medya sadece editörlerin istediği şeyleri haberleştiriyordu; ama hareket kendisiyle ilgili her şeyi haber yapıyor, her karşılaşmada vuku bulan eylemleri internette yayınlıyordu. Bazı durumlarda, polislin acımasızlığına dair görüntüler göstericilere yeniden enerji veriyor, bazı medya organlarında şiddet yanlısı olarak resmedilen hareketle ilgili önyargılara karşı halkta yakınlık uyandırıyor. Gösterilere katılıp polise, kamu binalarına ve mağazalara saldırarak “özerk aktörler”in yanı sıra bazı radikal örgütlü gruplar da (özellikle de Siyah Cephe) mevcuttu. Bu gruplar sadece polislin bir şiddet atmosferini kışkırttığı durumlarda şiddet yaratmakta etkili oluyordu. Oakland’da yaşanan buydu, göstericiler 28 Ocak 2012’de Belediye Binasını işgal edip Amerikan bayrağını yakmışlardı. Halbuki genel meclisler genellikle şiddet meselesini tartışıyor, sistematiik olarak şiddete karşı çıkıyorlardı; hareketin dışındaki provokatörlerin kışkırtmaları ve hareketin radikal unsurlarının kışkırtmalarının yanı sıra polis şiddetinin dağılması için de birkaç strateji geliştirmişlerdi. Genel olarak bakıldığında başarılı oldular. Ne var ki işgal edilmiş mekânların çevresinde ve gösteri yürüyüşlerinde polislin varlığı sürekli hissediliyor, bu durum hem hareketin radikalliğini artırıyor hem hareketin eylemleriyle hayatlarına korkunun hükmettiği çoğunluğun algısı arasındaki ayrılığı artırıyor.

Kasım 2011 ortasındaki haberlere göre işgallerin faal olarak sürdüğü 18 kent belediye başkanı harekete nasıl yaklaşıtlarını telekonferans kanalıyla tartıştılar. Bunu izleyen haftalarda, birçok kişiye koordine gibi görünen bir gelişmeyle ABD’nin dört bir yanında birçok yerde işgaller boşaltıldı. Zorla boşaltılmalar için kullanılan bahane her yerde aynıydı: İşgal edilmiş yerlerin çoğunda temizlik ve sağlık işlerinin gündelik olarak yürütülmesine rağmen, kamu sağlığı için duyulan kaygılar ileri sürülmüştü. Birkaç hafta içinde yerel polis kuvvetleri, genellikle sınırlı ölçüde şiddete başvurarak işgalcileri kamplardan çıkarmayı başardılar, çünkü çoğu kampta geride kalan insanlar başka bir yerde uyumayı, yeni biçimlerde bir bahar saldırısı için yeniden toplanıp stratejiler belirlemeyi kararlaştırmıştı. Arkası yarın.

Hareket Neyi Başardı?

Hareket belli politikaları desteklemek üzere seferber olmadığı için, hareketin eylemleri doğrudan büyük bir politika değişikliğine yol açmadı. Ne var ki her yerde, birkaç gayri adil uygulama konusunda kısmi düzeltmeler elde etmiş olan çok sayıda kampanya yapıldı. Occupy hareketi kapsamında önemli bir mesele olan konut kampanyaları konusunda durum buydu. İşgal grupları 6 Aralık Eylem Günü’nde kredi verenlere geri ödemelerde büyük indirimlere gütmeleleri için baskı yapma amacıyla ülkenin birçok yerinde boşaltılacak evleri “işgal etti.” Bazı durumlarda başatlı oldular, hatta önceden iptal edilmiş ipotekleri bile yeniden uygulamaya koymaya başladılar. Sistemin gayri adillğini kamuoyunun gözleri önünde kınamanın bir yolu olarak yaşlı insanların ya da sakat kalmış gazilerin ipotek borcunu ödenmemiş evlerinden çıkarılması gibi dokunaklı örnekler başvurdular.

“Banka Transfer Günü” girişimiyle müşterilerin gücünü kullanarak büyük bankalar üzerinde baskı yaratma yönünde de yaygın girişimler oldu. Bu girişim, bireyleri ve kurumları ülkenin en büyük Wall Street bankalarındaki hesaplarını kapatmaya, yerel finans kurumlarına, kâr amacı gütmeyen kredi birliklerine geçmeye teşvik eden hali hazırda yürütülen kampanyalardan esinlenmişti. Bu kampanyalar arasında 2009’da Arianna Huffington’ın 2009’daki “Paranızı Taşmayın” kampanyası, 2010’da Sevgililer Günü’nde yapılan “Bankandan Ayrıl” çağrısı vardı. Eylül 2011’de Bank of America’nın bankamatik kartı ve çek hesaplarından aylık 5 dolarlık bir masraf keseceğini duyurması üzerine, bir protesto dalgası koptu, birçok müşteri hesaplarını kapattı. Bu büyük tepkinin ardından Bank of America bu artışı geri çekti, ama bazı masraflar da sessiz sadasız yoldaydı. 15 Ekim 2011 itibarıyla bu çabaya vakfedilen bir Facebook sayfası 54.900’den fazla kişi tarafından “beğenildi.” 5 Kasım 2011 “Banka Transfer Günü” ilan edildi, insanlara ticari bankalardaki hesaplarını kapatıp kâr amacı gütmeyen kredi kurumlarında hesap açmaları çağrısında bulunuldu. Credit Union National Association’a (CUNA) göre, bu dönemde birliğin müşterileri kredi birliklerinin hizmetleri hakkında bilgilendiren internet sitesinin trafiği iki katına çıktı. CUNA Eylül sonu ile hedef tarih olan 5 Kasım arasında kredi birliklerinde yaklaşık 650.000 müşterinin yeni hesap açtığı tahmininde bulundu.¹⁶ Yeni finansal kurumlara yönelmenin başka örnekleri de, bazı

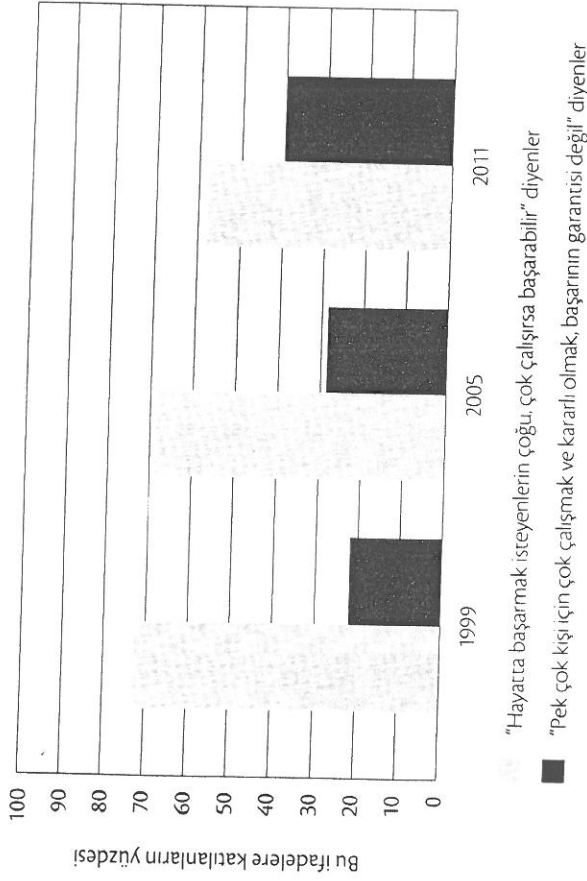
Occupy hareketlerinin, örneğin Güney California'da Occupy Orange County'nin kendi kredi birliklerini kurması oldu. San Francisco, Boston ve Washington eyaletinde de toplum temelli yeni kredi birlikleri kurma yönünde benzer çabalar olduğu haberleri geldi.

Ne var ki bu eylemler örnek niteliği taşısal da hareketin karşı karşıya kaldığı gayri adillik okyanusundaki damlalardan ibaretlerdi. Bu girişimlerin insanlara direnme cesareti aşılayacağı, genel olarak kamuoyunu toplumsal olarak tahammül edilemez bir duruma karşı harekete geçireceği umudu taşınyordu. Bu anlamda George Lakoff'un Occupy Wall Street'i kamuoyunun söylemini etkilemeyi amaçlayan ahlaki bir hareket olarak nitelmesi öyle görünüyor ki gözlemlerle destekleniyor (2011). Gerçekten de, sınırlı olmalarına rağmen kamuoyu yoklamaları, hareketin eylemleri ve iddiaları sonucu Amerika'da önemli bir kültürel değişim olduğunu gösteriyor. *New York Times*'in 9 Kasım 2011'de ulusal bir örneklem üzerindeki kamuoyu yoklamasına göre kamuoyunun yaklaşık yüzde 50'si hareketin kökenindeki hislerin genel olarak çoğu Amerikalının görüşlerini yansıttığı kanısındaydı.¹⁷

Pew Institute'ün Occupy Wall Street'e karşı alınan tavırlar hakkında, 1521 yetiştikten oluşan ulusal bir örneklem üzerinde yaptığı, 15 Aralık 2011'de yayınlanan bir kamuoyu yoklaması¹⁸ yüzde 44'lük bir kesimin hareketi desteklediğini, yüzde 39'luk bir kesiminse harekete karşı çıktığını gösteriyordu (bkz. Ekler Bölümü.) Ayrıca yüzde 48, Occupy Wall Street'in dile getirdiği kaygıları paylaşıırken, yüzde 30 bunlara karşı çıkıyordu. Öte yandan iş, taktiklere (işgallere ve gösterilere) geldiğinde yüzde 49 karşı çıkarken, sadece yüzde 29 katılıyordu. Öyle görünüyor ki kurumsal olmayan eylem çizgisini aşmak, protestonun nedenleriyle hemfikir olsalar bile çoğu yurttaş için hâlâ bir engeldi. Hareket karşısında benimsenen tavırlar tabii ki gelir düzeyi, eğitim, yaş ve siyasi ideolojiye bağlı olarak farklılık gösteriyordu: Daha yaşlı, muhafazakâr, daha zengin, daha az eğitilmişli yurttaşlar harekete karşı çıkarken, başka demografik gruplardan yaygın destek görüyordu. Ancak en öne çıkan nokta, hareketin açıkça kendisini kurumsal siyasetin dışında konumlandırıyor ve küresel kapitalizmin kalbine—yani Wall Street'e—meydan okuyor olmasının genel olarak Amerika'da önemli bir destek bulmuş olmasıydı.

Gelgelelim, bir toplumsal hareketin siyasi etkisini değerlendirmekte asıl belirleyici olan şey, bu kitap boyunca ve daha önceki çalışmalarında daha ayrıntılı olarak tartıştığım üzere, hareketin insanların bilincinde yarattığı etkidir (Castells 2003; 2009). Hareketin ve internete, anaakım medyada yarattığı tartışmaların bir sonucu olarak yüzde 99 ile yüzde 1 arasındaki karışıklıkta somutlaşan toplumsal eşitsizlik meselesi kamuoyu söyleminde öne çıktı. Siyasetçiler (Başkan Obama da dahil), medya yorumcuları ve komedyenler bu terime sarılmış, yüzde 99'u temsil ettiklerini iddia etmeye başlamışlardı. Genel olarak, siyasi geleceğimizin bir önkoşulu olarak finans ve şirket elitlerinin çıkarlarını savunan siyasi bir sınıftan gelen böyle bir açıklamanın sinikliği bir yana, bu ikiliği kabul etmenin bile sistemin adillikğine güven açısından derin sonuçları vardır. Aslına bakılırsa, Şekit 2-4'te gösterilen Pew Institute'ün Aralık 2011'de yaptığı yoklamanın sonuçlarına göre kişisel çabaya dayalı fırsat eşitliğinden dem vuran eski Amerikan rüyası tuzla buz oldu. Üstelik yüzde 61'lik bir kesim ülkenin ekonomik sisteminin “gayri adil bir biçimde zenginleri kayırdığı” kanısındaydı, yüzde 77'lik bir kesim de Cumhuriyetçilerin yüzde 53'ü de dahil olmak üzere “pek az sayıda zenginin ve büyük şirketin elinde çok fazla güç olduğu” ifadesine katılıyordu.

Ne var ki burada nispeten yeni ve anlamlı olan şey Occupy Wall Street'in, sınıf mücadelesi deme cüretini göstereceğim gerçeklik hakkında Amerikalıların bilincini şekillendirmiş olmasıdır. Dolayısıyla Pew Institute'ün 18-34 yaş grubundaki yetişkinleri temsil eden ulusal örneklem üzerinde yaptığı, 11 Ocak 2012'de açıklanan anketine göre yüzde 66'luk bir kesim zenginler ile yoksullar arasında “çok güçlü” ya da “güçlü” tartışmalar olduğuna inanıyor: *2009'dan bu yana yüzde 19'luk bir artış söz konusu*. Sınıf çatışmasına dair algılar daha öne çıkmakla kalmıyor, bu anlaşmazlıkların sürekli olduğu yolundaki inanç da güçlenmiş: Yüzde 30 zenginler ile yoksullar arasında “çok güçlü çatışmalar” olduğunu söylüyor, yani Temmuz 2009'a kıyasla aynı görüşü ifade edenlerin oranı ikiye katlanmış. *Bu sorunun 1987'de ilk kez sorulmasından bu yana bu görüşü ifade edenlerin oranı ilk kez bu kadar yüksek bir seviyeye çıkmış*. Zenginler ile yoksullar arasındaki çatışmalar, artık gruplar arasında diğer üç olasılığı geriletilen kaynağının önüne geçmiş durumda: Göçmenler ile yerliler,

Şekil 2. "Çok çalışsan başarır" şiarına inananların sayısındaki azalma

KAYNAK: Pew Research Center, 2011

2009'DAN 2011'E "ÇOK GÜÇLÜ" VE "GÜÇLÜ" ÇATIŞMALAR VAR DİYENLERİN YÜZDESİ

	2009	2011
Zengin ile yoksul	47	66
Göçmenler ile ülkede doğanlar	55	62
Siyahlar ile beyazlar	39	38
Yaşlılar ile gençler	25	34

Şekil 3. Toplumsal çatışmaların toplumda algılanışı

KAYNAK: Pew Research Center, 2011

OWS taraması	CUMHURİYETÇİLER		DEMOKRATLAR		BAĞIMSIZLAR		TOPLAM	
	%	%	%	%	%	%	%	%
Destekliyor	21	60	60	46	46	44		
Karşı	59	21	21	34	34	35		
Hiçbiri	5	4	4	7	7	6		
Bilmiyor	15	15	15	14	14	16		
<i>OWS protestolarıyla ilgili dile getirilen kaygılar</i>								
Katılıyor	31	62	62	50	50	48		
Katılmıyor	47	19	19	27	27	30		
Bilmiyor	22	19	19	23	23	22		
<i>OWS protestolarının yapıma biçimi</i>								
Katılıyor	14	43	43	29	29	29		
Katılmıyor	67	37	37	49	49	49		
Bilmiyor	19	20	20	22	22	23		

Şekil 4. Occupy Wall Street protestolarını, protestolarla ilgili kaygıları ve protestoların yapıma biçimini destekleyen ve karşı olanların yüzdeleri

KAYNAK: Pew Research Center, 7-11 Aralık 2011 ve 8-11 Aralık 2011. Yuvarlama yapıldığından dolayı ilgili sütünlardaki toplamlar %100'e eşit olmayabilir.

siyahlar ile beyazlar, gençler ile yaşlılar arasındaki gerilimlerin. Bütün belli başlı demografik gruplar iki yıl öncesine nazaran sınıf çatışmasını ciddi biçimde daha fazla algılıyor. Ne var ki bu ankette, genç yetişkinler, kadınlar, Demokratlar ve Afrika kökenli Amerikaluların zenginler ile yoksullar arasında güçlü anlaşmazlıklar bulunduğunu söylemeye, yaşlılar, erkekler, Cumhuriyetçiler, beyazlar ve İspanyol kökenlilere nazaran biraz daha yatkın olduğu da ortaya çıktı. Sınıf çatışması algılarındaki en büyük artış, herhangi bir büyük partiye bağlı olmadıklarını söyleyen siyasi liberaller ile Amerikalular arasında büyük uyumsuzluklar olduğunu söyleyen yoksul Amerikalular arasında büyük uyumsuzluklar olduğunu söyleyenlerin oranı 2009'dan beri yüzde 20'den fazla artmış. Rapordan aktaralım:

Nispeten kısa bir süre zarfında tavırlarda meydana gelen bu değişiklikler Occupy Wall Street protestocularının 2011 sonunda tüm ülkeye aktardığı, medyanın meseleye ilgisinde bir artışa yol açan gelir ve servet eşitsizliği mesajını yansıtır. Fakat bu değişiklikler Amerikan toplumunda servet dağılımının temelindeki değişikliklere dair kamusal bilincin yük-selmesini de yansıtır olabilir.¹⁹

Ne var ki kapitalizm ve sosyalizm algılarının 2010'dan beri pek az değişmiş olduğu dikkate değerdir. Gerçekten de işgal hareketini destekleyenlerin çoğunluğu kapitalizmi açıkça eleştirmiyordu: Hareket içinde kapitalizm hakkında olumsuz görüşler kadar olumlu görüşler de yer alıyordu. Eleştiriler, finansal kapitalizmi ve hükümet üzerindeki etkisini hedef alıyordu, olduğu halyle kapitalizmi değil. Hareket geçmişin ideolojilerini kucaklamıyordu. Arayışı şimdiki zamanın kötülüklerini silmeyi, bunu yaparken de geleceğin toplumunu yeniden icat etmeyi amaçlıyordu. Temel başarısı da başka bir hayatın mümkün olduğu umudunu yeniden yeşertmesi oldu.

Yeryüzünün Tuzu²⁰

İnsanlar siyasal kurumlarına güvenmiyor, söz konusu kurumları şiddet yoluyla devirmeye girişmeyi reddediyorsa kökten bir değişimi nasıl yaratabilirler? Temsil mekanizmaları doğru dürüst işlemiyorsa, finans kurumları ve medya şirketleri gibi hesap vermeyen güçler, belli bir çerçeveye oturtulmuş seçenekler dahilinde fikir yürütme ve karar oluşturma koşullarını ve sonuçlarını tanımlıyorsa, oyunun yanlış kurallarında büyük davranış sapmaları güvenlik güçlerinin ve siyasi olarak atanmış yargının göz korkutmalarına tabiye? Vazgeçmeye ve edilginliğe teslim olmayanların, risk alanların, gayri adil bir biçimde omuzlarına yüklenmiş bir mali krizin zorluklarını üstlenmeye zorlandıklarında yeni siyasi direniş ve toplumsal değişim yolları arayanların karşı karşıya olduğu ikilem buydu işte. Birbirleriyle bir araya gelmek, birlikteliği icra etmek için yaptıkları yüz yüze toplantıların da yardımıyla internet ağlarında kafa yorduktan sonra, insanların düşmanı alt etmek için düşünmana benzerinin cazibesine boyun eğmediği en eski güç gösterisine başvurdular: Sivil itaatsizlik.

Hayatlarını ve herkesin hayatını şekillendiren en temel emtiayı hedef aldılar: Sanal para. Maddi olarak var olmayan, ama her şeye nüfuz eden değer. Küresel finans piyasalarının bilgisayar ağlarının içine kaçan, ama bu piyasaların bulunduğu yerlerden finansal akışlar uzamını kontrol eden ve yöneten ülkesel düğümlerde yaşayan değer. Küresel sermaye okyanusunun kıyılarında mutlak finansal kuvvetin dokunulmazlığına meydan okuyarak direnişi somutlaştırdılar; insanların hayatlarını söndüren, kural koyucular üzerinde hâkimiyet kuran baskı kaynağına bir yüz kazandırdılar. Önceden sadece güç ve agözlülük merkezleri olan yerlerde şenlikli bir topluluk kurdular. İsyandan deneyim yarattılar. Dünyayla aralarındaki bağlanmayı, kendi aralarındaki bağlanmayı kendi kendilerine kurdular. Şiddet tehdidine barışçı bir iddiayla karşı koydular. İnanma haklarına inanıyorlardı. Birbirlerine bağlıydılar ve başkalarına ulaşıyorlardı. Birlikte olmakta anlam buluyorlardı. Para toplamıyorlardı, borçlarını da ödemiıyorlardı. Kendi kendilerinin hasadını yapıyorlardı. Yeryüzünün tuzunun hasadını yapıyorlardı. Ve özgürleşiyorlardı.

Kaynaklar

- Castells, M. (2003) *The Power of Identity*, ikinci basım. Blackwell, Oxford.
- [*Kımlığın Gücü: Enformasyon Çağı*, 2. Cilt, çev. Ebru Kılıç, 2. Basım, 2008. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.]
- Castells, M. (2009) *Communication Power*. Oxford University Press, Oxford.
- Costanza-Chock, S. (2012) "Preliminary Findings: Occupy Research Demographic and Political Participation Survey 2012," *Occupy Research*. Erişim adresi: <<http://www.occupyresearch.net/2012/03/23/preliminary-findings-occupy-research-demographic-and-political-participation-survey/>>.
- Graham-Felsen, S. (2011) "Is Occupy Wall Street the Tumblr Revolution?," *GOOD: Technology*. Erişim adresi: <<http://www.good.is/post/is-occupy-wall-street-the-tumblr-revolution>>.
- Klein, E. (2011) "Who are the 99 percent?," *Wonkblog, The Washington Post*. Erişim adresi: <http://www.washingtonpost.com/blogs/ezra-klein/post/who-are-the-99-percent/2011/08/25/gIQA87jKL_blog.html>.
- Lakoff, G. (2011) "How Occupy Wall Street's moral vision can beat the disastrous conservative world view," *AlterNet*. Erişim adresi: <http://www.alternet.org/teaparty/152800/lakoff%3A_how_occupy_wall_street%27s_moral_vision_can_beat_the_disastrous_conservative_worldview>.
- Lawson-Remer, T. (2011) "#OccupyDemocracy," *Possible Futures: A Prospect of the Social Science Research Council*. Erişim adresi: <<http://www.possible-futures.org/2011/12/08/occupydemocracy>>.
- Rosen, R. (2011) "The 99 Percent Tumblr: self-service history," *The Atlantic*. Erişim adresi: <<http://www.theatlantic.com/technology/archive/2011/10/the-99-percent-tumblrself-service-history/246385/>>.
- Tarrow, S. (2011) "Why Occupy Wall Street is not the Tea Party of the Left," *Foreign Affairs, Snapshot*. Erişim adresi: <<http://www.foreignaffairs.com/articles/136401/sidneytarrow/why-occupy-wall-street-is-not-the-tea-party-of-the-left>>.
- Bu Bölümde Kullanılan Seçilmiş Başka Kaynaklar
- Occupy Wall Street Hareketinin Kökenleri ve Gelişimi Hakkında
- Beeoston, L. (2011) "The ballerina and the bull," *The Link*. Erişim adresi: <<http://thelinknewspaper.ca/article/1951>>.
- Chafkin, M. (2012) "Revolution Number 99: An oral history of Occupy Wall Street," *Vanity Fair*. Erişim adresi: <<http://www.vanityfair.com/politics/2012/02/occupy-wall-street-201202>>.
- Eifling, S. (2011) "AdBusters' Kalle Lasn talks about Occupy Wall Street," *The Tjeee*. Erişim adresi: <<http://thetyee.ca/News/2011/10/07/Kalle-Lasn-Occupy-Wall-Street/>>.
- Elliott, J. (2011) "The origins of Occupy Wall Street explained," *Salon*. Erişim adresi: <http://www.salon.com/2011/10/04/adbusters_occupy-wall_st/>.
- Kaste, M. (2011) "Exploring Occupy Wall Street's 'AdBuster' origin," *NPR Morning Edition*. Erişim adresi: <<http://www.npr.org/2011/10/20/141526467/exploring-occupy-wall-streets-adbuster-origins>>.
- Kennedy, M. (2011) "Global solidarity and the Occupy Movement," *Possible Futures*. Erişim adresi: <<http://www.possible-futures.org/2011/12/05/global-solidarity-occupy-movement/>>.
- Kroll, A. (2011) "How Occupy Wall Street really got started," *Mother Jones*. Erişim adresi: <<http://motherjones.com/politics/2011/10/occupy-wall-street-international-origins>>.
- Schwartz, M. (2011) "Pre-occupied: the origins and future of Occupy Wall Street," *The New Yorker*. Erişim adresi: <http://www.newyorker.com/reporting/2011/11/28/111128fa_fact_schwartz>.
- Sledge, M. (2011) "Reawakening the radical imagination: The origins of Occupy Wall Street," *The Huffington Post*. Erişim adresi: <http://www.huffingtonpost.com/2011/11/10/occupywall-street-origins_n_1083977.html>.
- Weigel, D. ve Hepler, L. (2011) "A timeline of the movement, from February to today," *Slate*. Erişim adresi: <http://www.slate.com/articles/news_and_politics/politics/features/2011/occupy_wall_street/what_is_ows_a_complete_timeline.html>.

Kamplarda Gündelik Hayat Hakkında

- Ashraf, N. (2011) "Brown Power at #OccupyWallStreet," *Killing New York*. Erişim adresi: <<http://killingnewyork.tumblr.com/post/108396004601/brownpower>>.
- Carney, J. (2011) "Occupy Wall Street: What life is like for protesters," *NetNet, CNBC*. Erişim adresi: <http://www.cnbc.com/id/44874685/Occupy_Wall_Street_What_Life_Is_Like_for_Protesters>.
- Donovan, J. (2011) "Who are the people in your neighborhood, #Occupy-LA?" *Occupy the Social*. Erişim adresi: <<http://www.occupytheshocial.com/post/12316820038/who-are-the-people-in-your-neighborhood-occupyla>>.
- Kleinfield, N. ve Buckley, C. (2011) "Wall Street occupiers, protesting till whenever," *New York Times*. Erişim adresi: <<http://www.nytimes.com/2011/10/01/nyregion/wallstreet-occupiers-protesting-till-when-ever.html?pagewanted=all>>.
- Packer, G. (2011) "All the angry people," *New Yorker*. Erişim adresi: <http://www.newyorker.com/reporting/2011/12/05/111205fa_fact_packer>.
- Scradie, J. (2011) "Why tents (still) matter for the Occupy Movement," *Common Dreams*. Erişim adresi: <<http://www.commondreams.org/view/2011/11/24-t>>.
- Stoller, M. (2011) "#OccupyWallStreet is a church of dissent, not a protest," *Naked Capitalism*. Erişim adresi: <<http://www.nakedcapitalism.com/2011/09/matt-stoller-occupywallstreet-is-a-church-of-dissent-not-a-protest.html>>.
- "The State of the Occupation," (2012) *Fire Dog Lake*. Erişim adresi: <<http://firedoglake.com/state-of-the-occupation>>.
- Tool (2011) "A day in the life of Occupy Wall Street," *Daily Kos*. Erişim adresi: <<http://www.dailykos.com/story/2011/10/23/1029380/-A-Day-In-A-Life-At-Occupy-Wallstreet>>.
- Hareketteki İletişim Ağları Hakkında
- Captain, S. (2011) "Inside Occupy Wall Street's (kinda) secret media HQ," *Threat Level, Wired*. Erişim adresi: <<http://www.wired.com/threatlevel/2011/11/inside-ows-media-hq/?pid=195&pageid=32957>>.
- Donovan, J. (2012) "Conference calling across the Occupy rhizome," *The Occupied Wall Street Journal*. Erişim adresi: <<http://occupiedmedia.us/2012/02/conference-calling-across-the-occupy-rhizome/>>.
- Gladstone, B. (2011) "Occupy Wall Street after Zuccotti Park," *On the Media*. Erişim adresi: <<http://www.onthemediamedia.org/2011/nov/18/ows-communications/>>.
- Global Revolution* (2012). Erişim adresi: <<http://www.livestream.com/globalrevolution>>.
- Kessler, S. (2011) "How Occupy Wall Street is building its own Internet," *Mashable*. Erişim adresi: <<http://mashable.com/2011/11/14/how-occupy-wall-street-is-building-its-own-internet-video/>>.
- Martin, A. (2011) "Occupy Wall Street is building its own social network," *Atlantic Wire*. Erişim adresi: <<http://www.theatlanticwire.com/national/2011/10/occupy-wall-streetbuilding-its-own-social-network/43637/>>.
- Occupy Streams (2012). Erişim adresi: <<http://occupystreams.com>>.
- Polletta, F. (2011) "Maybe you're better off not holding hands and singing We Shall Overcome," *MobilizingIdeas*. Erişim adresi: <<http://mobilizingideas.wordpress.com/2011/11/21/maybe-youre-better-off-not-holding-hands-and-singing-we-shall-overcome/>>.
- Porzucki, N. (2011) "The informal media team behind Occupy Wall Street," *All Things Considered*. Erişim adresi: <<http://www.npr.org/2011/10/19/141510541/the-informal-media-team-behind-occupy-wall-street>>.
- Santo, A. (2011) "Occupy Wall Street's media team," *Columbia Journalism Review*. Erişim adresi: <http://www.cjr.org/the-news_frontier/occupy_wall_streets_media_team.php>.
- Shlinkert, S. (2011) "The technology propelling Occupy Wall Street," *Daily Beast*. Erişim adresi: <<http://www.thedailybeast.com/articles/2011/10/06/occupy-wall-streetprotests-tech-gurus-televise-the-demonstrations.html>>.
- Stetler, B. (2011) "Occupy Wall Street puts protests in the spotlight," *New York Times*. Erişim adresi: <<http://www.nytimes.com/2011/11/21/business/media/occupy-wall-street-puts-the-coverage-in-the-spotlight.html>>.

- Trope, A. ve Swartz, L. (2011) "A visual primer of the occupation, month one and counting," *Civic Paths*. Erişim adresi: <<http://civicpaths.uscannenberg.org/2011/10/the-visual-culture-of-the-occupation-month-one-and-counting/>>.
- Ungerleider, N. (2011) "How virtual private networks keep Occupy Wall Street networks up and protesting." Erişim adresi: <<http://www.fastcompany.com/1792974/why-occupywall-street-uses-vpns>>.
- Wagstaff, K. (2012) "Occupy the Internet: Protests give rise to DIY data networks," *Techland, Time*. Erişim adresi: <<http://techland.time.com/2012/03/28/occupy-the-internet-protests-give-rise-to-diy-networks/>>.
- Weinstein, A. (2011) "We are the 99% creators revealed," *Mother Jones*. Erişim adresi: <<http://motherjones.com/politics/2011/10/we-are-the-99-percent-creators>>.
- Kamplarda Örgütlenme ve Karar Oluşturma Hakkında
- Graeber, D. (2011a) "Enacting the impossible (on consensus decision making)," *Occupy Wall Street*. Erişim adresi: <<http://occupywallst.org/article/enacting-the-impossible/>>.
- Graeber, D. (2011b) "Occupy Wall Street's anarchist roots," *Al Jazeera*. Erişim adresi: <<http://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2011/11/20111272835904508.html>>.
- Grusin, R. (2011) "Premediation and the virtual occupation of Wall Street," *Theory and Event*. Cilt 11.4, sayı 4.
- Hepler, L. ve Weigel, D. (2011) "Twinkling, 'mic check' and Zuccotti Park: a guide to protest terminology," *Slate*. Erişim adresi: <http://www.slate.com/articles/news_and_politics/politics/features/2011/occupy_wall_street/what_is_ows_a_glossary_of_the_protest_movement_.html>.
- Kim, R. (2011) "We are all human microphones now," *The Nation*. Erişim adresi: <<http://www.thenation.com/blog/163767/we-are-all-human-microphones-now>>.
- Klein, A. (2011) "Jazz hands and waggling fingers: How Occupy Wall Street makes decisions," *New York Magazine*. Erişim adresi: <http://nymag.com/daily/intel/2011/10/occupy_wall_street_hand_gestur.html>.
- Loofbourn, L. (2011) "The livestream ended: How I got off my computer and into the streets at Occupy Oakland," *The Awl*. Erişim adresi: <<http://www.theawl.com/2011/10/the-livestream-ended-how-i-got-off-my-computer-and-into-the-streets-at-occupy-oakland>>.
- Schneider, N. (2011) "Wall Street occupiers inch toward a demand – by living it," *Waging Nonviolence*. Erişim adresi: <<http://wagingnonviolence.org/2011/09/wall-street-occupiers-inch-toward-a-demand-by-living-it/>>.
- Vargas-Cooper, N. (2011) "The night Occupy LA tore itself in two," *The Awl*. Erişim adresi: <<http://www.theawl.com/2011/10/the-night-occupy-los-angeles-tore-itself-intwo>>.
- Wood D. ve Goodale, G. (2011) "Does 'Occupy Wall Street' have leaders? Does it need any?," *Christian Science Monitor*. Erişim adresi: <<http://www.csmonitor.com/USA/Politics/2011/10/10/Does-Occupy-Wall-Street-have-leaders-Does-it-need-any>>.
- W.W. (2011) "Leaderless, consensus-based participatory democracy and its discontents," *Economist*. Erişim adresi: <<http://www.economist.com/blogs/democracyinamerica/2011/10/occupy-wall-street-3>>.
- Zick, T. (2012) "Occupy Wall Street and democratic protest," *Al Jazeera*. Erişim adresi: <<http://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2012/03/20123185220379942.html>>.

Şiddet ve Şiddet Dışı Eylemler Hakkında

- Calhoun, C. (2011) "Evicting the public," *Possible Futures*. Erişim adresi: <<http://www.ssrc.org/calhoun/2011/11/18/evicting-the-public-why-has-occupying-public-spaces-brought-such-heavy-handed-repression>>.
- Elliott, J. (2011) "Occupy Wall Street's struggle for non-violence," *Salon*. Erişim adresi: <http://www.salon.com/2011/10/17/occupy_wall_streets_struggle_for_non_violence>.
- Goodale, G. (2012) "Occupy Wall Street non-violence: Is Oakland the exception or the future?," *The Christian Science Monitor*. Erişim adresi: <<http://www.csmonitor.com/USA/Politics/2012/01/31/Occupy-Wall-Street-nonviolence-Is-Oakland-the-exception-or-the-future-video>>.

- Gordillo, G. (2011) "The human chain as a non-violent weapon," *Space and Politics*. Erişim adresi: <http://spaceandpolitics.blogspot.com/2011/11/weapon-of-occupy-movement_23.html>.
- Graeber, D. (2012) "Concerning the Violent Peace-Police: an open letter to Chris Hedges," *n+r*. Erişim adresi: <<http://nplusonemag.com/concerning-the-violent-peacepolice>>.
- Haberman, C. (2011) "A new generation of dissenters," *City Room, New York Times*. Erişim adresi: <<http://cityroom.nytimes.com/2011/10/10/a-new-generation-of-dissenters>>.
- Hedges, C. (2012) "The cancer in Occupy," *Truth Dig*. Erişim adresi: <http://www.truthdig.com/report/item/the_cancer_of_occupy_20120206/>.
- "Occupy LA protesters are evicted - in pictures" (2011) *The Guardian*. Erişim adresi: <<http://www.guardian.co.uk/world/gallery/2011/nov/30/occupy-la-protesters-are-evicted-in-pictures>>.
- Schneider, N. (2011) "What 'diversity of tactics' really means for Occupy Wall Street," *Waging Nonviolence*. Erişim adresi: <<http://wagingnonviolence.org/2011/10/what-diversity-of-tactics-really-means-for-occupy-wall-street/>>.
- Hareketin Kampanyaları ve Eylemleri Hakkında
- Doll, J. (2011) "Kristen Christian, who created 'Bank Transfer Day', the November 5 bank boycott, tells us why," *The Village Voice*. Erişim adresi: <http://blogs.villagevoice.com/runninscared/2011/10/kristen_christian_bank_boycott_bank_transfer_day_occupy_wall_street.php>.
- Gabbat, A. (2011) "Occupy aims to shut down West Coast ports - as it happened," *The Guardian*. Erişim adresi: <<http://www.guardian.co.uk/world/blog/2011/dec/12/occupy-west-coast-ports-shut-down>>.
- Goodale, G. (2011) "Bank Transfer Day: How much impact did it have?" *Christian Science Monitor*. Erişim adresi: <<http://www.csmonitor.com/USA/Politics/2011/107/Bank-Transfer-Day-How-much-impact-did-it-have>>.
- Hamilton, W., Reckard, S. ve Willon, P. (2011) "Occupy Movement moves into neighborhoods," *Los Angeles Times*. Erişim adresi: <<http://articles.latimes.com/2011/dec/06/business/la-fi-occupy-home-20111206>>.
- "Occupy Wall Street goes home" (2011) *Occupy Wall Street*. Erişim adresi: <<http://occupywallst.org/article/occupy-wallstreet-goes-home/>>.
- Riquier, A., Gopal, P. ve Brandt, N. (2011) "Occupy Movement targets home evictions in US Day of Action," *Bloomberg*. Erişim adresi: <<http://www.bloomberg.com/news/2011-12-06/occupy-protest-movement-targets-home-evictions-in-u-s-day-of-action-.html>>.
- Swartz, L. (2010) "Ghoulsh ATMs, It's a Wonderful Bank, and Bloody Valentines: Personal finance as civic communication," *Civic Paths*. Erişim adresi: <<http://civicpaths.uscannenberg.org/2010/11/ghoulsh-atms-its-a-wonderful-bank-and-bloody-valentines-personal-finance-as-civicccommunication/>>.
- Hareket ile Siyaset Arasındaki İlişkiler Hakkında
- Bowers, C. (2011) "Politicians start to take sides on Occupy Wall Street," *Daily Kos*. Erişim adresi: <<http://www.dailykos.com/story/2011/10/05/1023087/-Politicians-start-to-takesides-on-Occupy-Wall-Street>>.
- Dovi, C. (2011) "Can Occupy and the Tea Party team up?" *Salon*. Erişim adresi: <http://www.salon.com/2011/12/07/can_occupy_and_the_tea_party_team_up/>.
- Francis, D. (2011) "The politics and economics of Occupy Wall Street," *US News*. Erişim adresi: <<http://money.usnews.com/money/business-economy/articles/2011/12/12/the-economy-mics-of-occupy-wall-street>>.
- Gautney, H. (2011) "Why Occupy Wall Street wants nothing to do with our politicians," *Washington Post*. Erişim adresi: <http://www.washingtonpost.com/national/on-leadership/why-occupy-wall-street-wants-nothing-to-do-with-ourpoliticians/2011/10/21/gIQAaczwT3L_story.html>.
- Klein, R. (2011) "Democrats seek to own 'Occupy Wall Street'," *ABC News*. Erişim adresi: <<http://abcnews.go.com/Politics/democrats-seek-occupy-wall-street-movement/story?id=14701337>>.
- Lawler, K. (2011) "Fear of a slacker revolution," *Possible Futures*. Erişim adresi: <<http://www.possible-futures.org/2011/12/01/fear-slacker-revolution-occupy-wall-street-cultural-politics-class-struggle/>>.

Lessig, L. (2011) "#OccupyWallSt, then #OccupyKSt, then #OccupyMainSt," *Huffington Post*. Erişim adresi: <http://www.huffingtonpost.com/lawrence-lessig/occupywallst-then-occupyk_b_995547.html>.

Marcuse, P. (2011) "Perspective on Occupy: occupiers, sympathizers, and antagonists," *Peter Marcuse's Blog*. Erişim adresi: <<http://pmarcuse.wordpress.com/2011/12/31/perspective-on-occupy-occupiers-sympathizers-and-antagonists/>>.

Neal, M. (2012) "Politicians react to the Occupy Wall Street Movement," *Huffington Post*. Erişim adresi: <http://www.huffingtonpost.com/2011/10/17/occupy-wall-street-politician-reactions_n_1014273.html>.

"Occupy Wall Street protesters fed up with both parties" (2011) *AP/Huffington Post*. Erişim adresi: <http://www.huffingtonpost.com/2011/10/06/occupy-wall-streetprotesters_n_999289.html>.

Pierce, C. (2011) "We must give Occupy a politics worthy of its courage," *Politics Blog, Esquire*. Erişim adresi: <<http://www.esquire.com/blogs/politics/occupy-class-warfare-6592653>>.

Wolf, N. (2011) "How to Occupy the moral and political high ground," *The Guardian*. Erişim adresi: <<http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2011/nov/06/naomi-wolfoccupy-movement>>.

Kamuoyu ve Hareket Hakkında

Bartels, L. (2012) "Occupy's impact beyond the beltway," *Bill Moyers*. Erişim adresi: <<http://billmoyers.com/2012/01/18/has-the-occupy-movement-altered-public-opinion/>>.

"Bay Areas news group poll finds 94% support for Occupy Oakland" (2012) *Occupy Oakland*. Erişim adresi: <<http://occupyoakland.org/2012/02/bay-area-news-group-poll-finds-94-support-occupy/>>.

Montopoli, B. (2011) "Occupy Wall Street: More popular than you think," *CBS News*. Erişim adresi: <http://www.cbsnews.com/8301-503544_162-20120052-503544.html?tag=mncol;lst;1>.

Reich, R. (2011) "Occupy Wall Street has transformed public opinion," *Salon*. Erişim adresi: <http://www.salon.com/2011/10/31/how_ows_has_transformed_public_opinion/>.

Sargeant, G. (2011) "Will Occupy Wall Street alienate the middle of the country? It hasn't yet," *Washington Post*. Erişim adresi: <http://www.washingtonpost.com/blogs/plum-line/post/will-occupy-wall-street-alienate-the-middle-of-the-country-it-hasn-t-yet/2011/10/24/gl-QAZ1zJDM_blog.html>.

Genel Kaynaklar

Blodget, H. (2011) "CHARTS: Here's what the Occupy Wall Street protesters are so angry about," *Business Insider*. Erişim adresi: <<http://www.businessinsider.com/what-wallstreet-protesters-are-so-angry-about-2011-10?op=1>>.

"By the Numbers" (2011) *Demos*. Erişim adresi: <<http://archive.demos.org/inequality/numbers.cfm>>.

Gilson, D. (2011) "Charts: Who are the 1%?" *Mother Jones*. Erişim adresi: <<http://motherjones.com/mojo/2011/10/one-percent-income-inequality-OWS>>.

Gosztola, K. (2011-2012) "The dissenter," *Fire Dog Lake*. Erişim adresi: <<http://dissenter.fi.redoglake.com/>>.

InterOccupy: Connecting Occupations. Erişim adresi: <<http://interoccupy.org/>>.

Kilkenny, A. (2011) "Occupy Wall Street: Searching for hope in America," *The Nation*. Erişim adresi: <<http://www.thenation.com/blog/163462/occupywallstreet-searchinghope-america>>.

Mitchell, G. (2011-2012) "The Occupy USA blog," *The Nation*. Erişim adresi: <<http://www.thenation.com/blogs/greg-mitchell>>.

New York City General Assembly. Erişim adresi: <<http://www.nycga.net/>>.

Occupied Wall Street Journal. Erişim adresi: <<http://occupiedmedia.us/>>.

Occupy! N+1. Erişim adresi: <<http://nplusonemag.com/occupy/>>.

Occupy Together. Erişim adresi: <<http://www.occupytogether.org/>>.

Rushkoff, D. (2011) "Think Occupy Wall Street is a phase? You don't get it," *CNN*. Erişim adresi: <<http://www.cnn.com/2011/10/05/opinion/rushkoff-occupy-wall-street/index.html>>.

Samuelson, T. (2011) "Meet the occupants," *New York Magazine*. Erişim adresi: <<http://nymag.com/news/intelligencer/topic/occupy-wall-street-2011-10/>>.

Sassen, S. (2011) "The global street comes to Wall Street," *Possible Futures*. Erişim adresi: <<http://www.possible-futures.org/2011/11/22/the-global-street-comes-to-wall-street/>>.

Schneider, N. (2011) "Occupy Wall Street: FAQs," *The Nation*. Erişim adresi: <<http://www.thenation.com/article/163719/occupy-wall-street-faq>>.

Sifry, M. (2011) "#OccupyWallstreet: There's something happening here, Mr. Jones," *Tech President*. Erişim adresi: <<http://techpresident.com/blog-entry/occupywallstreetheres-something-happening-here-mr-jones>>.

Tidal: *Occupy Theory, Occupy Strategy*. Erişim adresi: <<http://www.occupytheory.org>>.

Waging Nonviolence. <<http://wagingnonviolence.org>>.

Weigel, D. (2011) "A complete guide to the anti-corporate protests taking place around the nation," *Slate*. Erişim adresi: <http://www.slate.com/articles/news_and_politics/politics/features/2011/occupy_wall_street/what_is_ows_a_guide_to_the_anti_corporate_protests.html>.

Wolff, R. (2011) "Occupy Wall Street ends capitalism's alibi," *The Guardian*. Erişim adresi: <<http://www.guardian.co.uk/commentisfree/cifamerica/2011/oct/04/occupy-wall-street-new-york>>.

Ağ Toplumunda Dünyayı Değiştirmek

Biz korku duvarını yıktık

Sen evimizin duvarını yıktın

Biz evlerimizi yeniden inşa edeceğiz

Ama sen o korku duvarını yeniden inşa edemeyeceksin

@souriasstrong'un (Rabia Elhüseyni) geçtiği tweet

Tarih boyunca toplumsal hareketler toplumsal değişimin manivelaları olmuştur, olmaya da devam etmektedir.¹ Bu hareketler genellikle gündelik hayatı çoğu kişi için zorlaştıran hayat koşullarındaki bir krizden kaynaklanır. Toplumun yöneten siyasi kurumlara karşı derin bir güvensizlik itici güçleri olur. Maddi hayat koşullarının gerilemesiyle kamu işlerinin yürütülmesinden sorumlu yöneticilerin meşruiyetinin krize girmesinin birleşmesi halkın dizginleri kendi eline almasına, kendi taleplerini savunmak için onlara söylenen kurumsal kanallar dışında kolektif eyleme girişmelerine, nihayetinde yöneticilerini, hatta hayatlarını şekillendiren kuralları değiştirmelerine yol açar. Ne var ki bu riskli bir davranıştır, çünkü toplumsal düzenin korunması ve siyasi kurumların istikrarı, gerekirse göz korkutmayla, son çare olarak da kaba kuvvete başvurarak uygulanan iktidar ilişkilerini ifade eder. Dolayısıyla tarihsel deneyimde ve bu kitapta analiz edilen hareketlerin gözlemlenmesi çerçevesinde toplumsal hareketler çoğu kez protestocuların korkuyu aşmalarını ve eylemlerine ilişkin olan tehlikeye rağmen iktidardaki güçlere meydan okumalarını sağlayan anlamlı bir olayın yarattığı hislerle tetiklenir. Gerçekten de toplumsal de-